

**Uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het
Vrij CLB regio Gent**
Een verkennend onderzoek

Academiejaar: 2015 – 2016

Bachelorproef voorgedragen door:
Anke Vanparys
tot het behalen van het diploma
Sociaal werk, Syndicaal Werk; waarvoor de graad van
bachelor in het sociaal werk wordt verleend.

**Uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het
Vrij CLB regio Gent**
Een verkennend onderzoek

Academiejaar: 2015 – 2016

Bachelorproef voorgedragen door:
Anke Vanparys
tot het behalen van het diploma
Sociaal werk, Syndicaal Werk; waarvoor de graad van
bachelor in het sociaal werk wordt verleend.

Voorwoord

Met het schrijven van dit voorwoord leg ik de laatste hand aan mijn bachelorproef. Door dit onderzoek heb ik enorm veel bijgeleerd en ben ik gegroeid als sociaal werker. Daarom wil ik nu nog even de tijd nemen om stil te staan bij iedereen die me geholpen heeft.

Deze bachelorproef is grotendeels gebaseerd op ervaringen uit de praktijk. Graag zou ik dus alle personen bedanken die tijd hebben vrijgemaakt in hun drukke schema's, opdat ik ze kon interviewen en pijlen naar hun inzichten.

Ik wil ook mijn stageplaats (Vrij CLB regio Gent) bedanken om me de kans te geven de CLB-werking te leren kennen en er in mee te draaien. In het bijzonder wil ik hier mijn stagementor, Wim Sucaet, bedanken voor de leeransen die ik gekregen heb tijdens mijn stage.

Tot slot wil ik nog mijn ouders en mijn vrienden bedanken voor hun steun en luisterend oor; in het bijzonder Eline D., Anne-Sofie "Sof" V. en Lynn Q.

Eline, de deadlines voor onze eindwerken waren dezelfde waardoor we vaak samen hebben geschreven. Jij was er steeds om mij te motiveren en een duwtje in de rug te geven als het nodig was; we leunden op elkaar en trokken elkaar op als het wat moeilijker ging, waardoor we nu beiden een afgewerkt eindwerk kunnen indienen.

Sof, alhoewel het M-decreet en de CLB-werking jou onbekend zijn, kon ik toch bij je terecht. Je stond altijd voor me klaar en bleef me steeds aanmoedigen, wat enorm veel betekende voor me bij het emotionele component van het schrijven van deze bachelorproef.

Lynn, het is moeilijk te verwoorden hoeveel de steun en feedback die jij me gaf betekende voor me. Ik weet niet wat ik de laatste weken zonder jou zou gedaan hebben. Je bent een geweldige vriendin en je zal een fantastische CLB-medewerker zijn!

Aan de andere mensen die me geholpen en ondersteund hebben in het schrijven van deze bachelorproef: heel erg bedankt!

Anke Vanparrys

Gent, 8 augustus 2016

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Het M-decreet in een notendop	6
2.1	Voorgeschiedenis	6
2.2	De krachtlijnen van het M-decreet.....	7
2.3	Redelijke aanpassingen.....	8
2.4	Denkkaders	9
2.4.1	Handelingsgericht werken	9
2.4.2	Zorgcontinuüm	10
2.5	Het M-decreet in de media	11
3	Vrij CLB regio Gent	12
4	Het M-decreet in de praktijk	13
4.1	Ervaring van de medewerkers van het Vrij CLB regio Gent	13
4.1.1	Vorbereiding op het M-decreet.....	14
4.1.2	Werkpunten van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers	14
4.1.3	Troeven van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers	17
4.1.4	De leerkracht en de school doen ertoe.....	18
4.1.5	Tussenconclusie	19
4.2	Ervaring van het directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent	20
4.2.1	Vorbereiding en ondersteuning medewerkers op het M-decreet	20
4.2.2	Werkpunten van het M-decreet volgens het directieteam+	21
4.2.3	Troeven van het M-decreet volgens het directieteam+	23
4.2.4	Tussenconclusie	24
4.3	Ervaring van andere betrokken actoren	25
4.3.1	Vorbereiding van de scholen op het M-decreet.....	25
4.3.2	Werkpunten van het M-decreet volgens de andere betrokken actoren.....	25
4.3.3	Troeven van het M-decreet volgens de andere betrokken actoren.....	28
4.3.4	Tussenconclusie	29
4.4	Conclusie	30
5	Besluit en voorstellen	32
	Referentielijst	34
	Bijlagen	37
	Bijlage 1: Beslisboom.....	37
	Bijlage 2: Toelating vermelding naam (stage)organisatie.....	38

1 Inleiding

In deze bachelorproef onderzoek ik hoe de uitvoering van het M-decreet er in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent aan toe gaat.

De reden dat ik voor dit onderwerp heb gekozen is omdat het M-decreet iets is wat mij al langer interesseert en ik ben een grote fan van het idee dat er achter zit. Met het M-decreet wordt gekeken naar de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen uitgaande van volgende krachtlijnen: eerst gewoon onderwijs, dan buitengewoon; het recht op redelijke aanpassingen; het recht om in te schrijven in een gewone school; nieuwe types in buitengewoon onderwijs; nieuwe toelatingsvoorwaarden voor buitengewoon onderwijs en ondersteuning voor het gewoon onderwijs. Theoretisch klinkt het allemaal zeer mooi, maar ik wil onderzoeken hoe het er in de praktijk echt aan toe gaat. Het is een nieuw concept, dus er zullen sowieso nog knelpunten zijn en ik ben zeer benieuwd wat die zijn, waarom ze er zijn en hoe ze kunnen opgelost worden.

Omdat het M-decreet nog maar sinds dit schooljaar (2015-2016) in uitvoering is, kan ik iets onderzoeken dat echt actueel is. Voor mezelf motiveert dit wel, omdat ik het dan als een uitdaging zie. Ik kan zo iets vernieuwends onderzoeken en niet gewoon een bachelorproef schrijven over een thema waar al 'duizenden' andere werken over bestaan. Dit wil wel zeggen dat er nog niet zoveel literatuur is over de concrete uitvoering van het M-decreet.

Ik heb ervoor gekozen om enkel de uitvoering in het secundair onderwijs te onderzoeken en niet in het basisonderwijs. De reden hiervoor is omdat het basisonderwijs anders te werk gaat dan het secundair onderwijs. In het secundair onderwijs heeft een leerling meerdere leerkrachten voor verschillende vakken, terwijl een leerling in het basisonderwijs een heel jaar lang dezelfde leerkracht heeft. Voor de start van mijn onderzoek had ik het vermoeden dat er te veel verschillen zouden zijn in de uitwerking van het M-decreet in het secundair onderwijs en in het basisonderwijs. Daarom heb ik ervoor gekozen om maar een van de twee te onderzoeken en ik ben geland bij het secundair onderwijs. De reden hiervoor is omdat ik dacht dat het secundair onderwijs complexer zou zijn en dit sprak me meer aan.

Om me in te werken in de thematiek van het M-decreet, heb ik veel documentatie doorgenomen over het decreet en inclusief onderwijs. Ik ben ook naar enkele infodagen en vormingen geweest over inclusie in het onderwijs. Daar heb ik veel nieuwe inzichten opgedaan en heb ik met de aanwezige betrokken actoren gepraat om ook hun visie en mening te horen. De meeste informatie heb ik echter verkregen door stage te doen in het Vrij CLB regio Gent, omdat ik hier effectief kon zien hoe het M-decreet er in de praktijk aan toe gaat.

Voor mijn onderzoek over hoe de uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent er aan toe gaat, heb ik drie verschillende soorten actoren bevroegd. Als eerste heb ik onderzocht wat de ervaring van de medewerkers van het Vrij CLB regio Gent is met het M-decreet. Zij zijn tenslotte degene die er in de praktijk mee aan de slag gaan. Als tweede heb ik onderzocht wat de ervaring van het Directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent is. Als dagelijkse leiding van het CLB komen zij er ook mee in contact. Tenslotte heb ik onderzocht wat de ervaring van andere betrokken actoren is met het M-decreet. Deze actoren zijn interne leerlingenbegeleiders van scholen, de pedagogische begeleidingsdienst en een nascholingstraject omtrent het M-decreet. Ouders en leerlingen heb ik niet persoonlijk geïnterviewd, maar ik heb hiervoor wel literatuur geraadpleegd en infodagen gevolgd.

In deze bachelorproef worden alle interviews geanonimiseerd. De functie van de bevroegde actoren wordt wel benoemd, maar niet hun naam of de scholen waar ze tewerkgesteld zijn of mee in contact komen.

Voor de opbouw van de bachelorproef ben ik begonnen met een korte uitleg over het M-decreet. Eerst leg ik uit waarom het decreet er gekomen is, om vervolgens kort de inhoud toe te lichten en de belangrijkste denkkaders er van uit te leggen. Daarna geef ik nog enkele voorbeelden van het M-decreet in de Vlaamse media. Na de toelichting van het M-decreet, zeg ik ook kort iets over het Vrij CLB regio Gent.

De uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent schrijf ik in drie verschillende deelhoofdstukken neer, zodat ik per bevraagde groep actoren kan aantonen wat hun ervaring is. Hiervoor gebruik ik telkens dezelfde opbouw: eerst ga ik na hoe ze zijn voorbereid op het M-decreet, vervolgens beschrijf ik de werkpunten die de actor ervaart, hierna beschrijf ik wat zij ervaren als de sterktes van het M-decreet en tenslotte eindig ik bij elke actor met een tussenconclusie. Op het einde van dit hoofdstuk maak ik dan een grote conclusie over de volledige uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent.

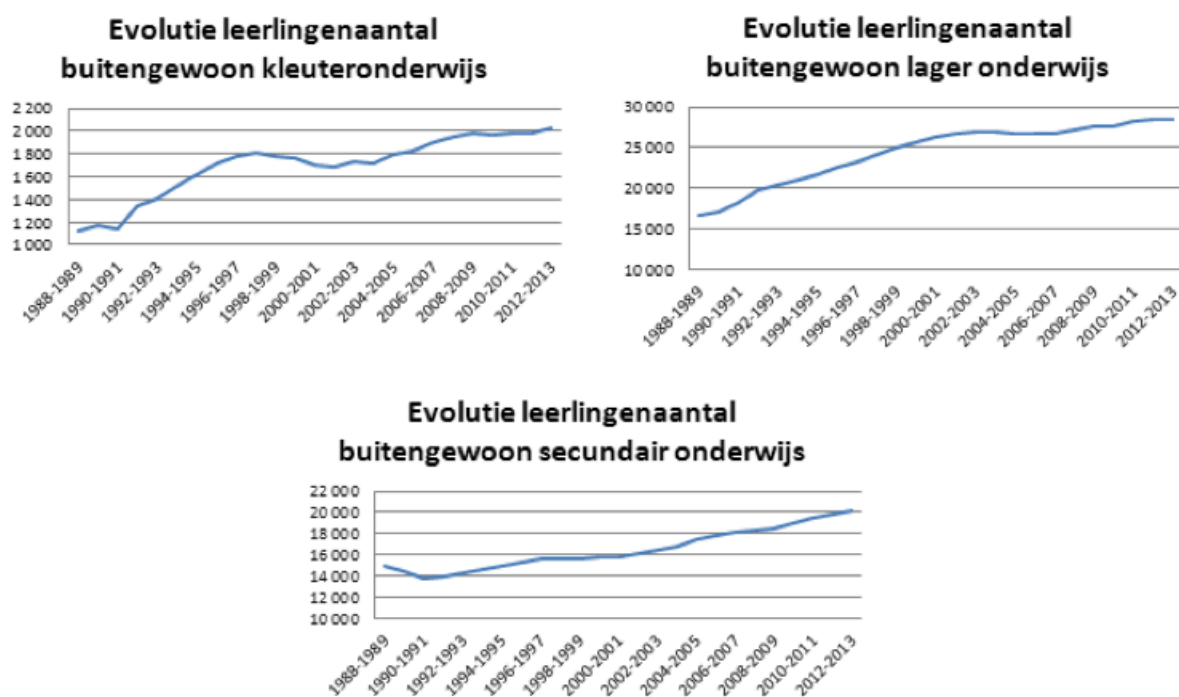
In het laatste hoofdstuk maak ik tenslotte een besluit van de volledige bachelorproef en formuleer ik enkele voorstellen om de werkpunten van het M-decreet aan te pakken. De voorstellen die ik formuleer vloeien voort uit de informatie die ik in de interviews te horen kreeg.

2 Het M-decreet in een notendop

2.1 Voorgeschiedenis

Vlaanderen kent een uitgebreide vorm van buitengewoon onderwijs. Met 4,35% leerlingen die les volgen in het buitengewoon basis- en secundair onderwijs, is Vlaanderen een van de koplopers in Europa. Het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen is dan ook zeer gespecialiseerd (M-decreet, 2016).

Het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen is niet alleen gespecialiseerd, maar het onderging de laatste jaren ook een stijging. Dit toont onderstaande figuur aan.

Figuur 1: Evolutie van het leerlingenaantal in het buitengewoon onderwijs. Overgenomen uit *persbericht van 8 november 2013 van minister Pascal Smet*.

In 2006 namen de Verenigde Naties het 'Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' aan en op 2 juli 2009 ratificeerde het Vlaams Parlement dit verdrag. Het verdrag erkent het recht van personen met een handicap op onderwijs, waardoor Vlaanderen een inclusief onderwijssysteem moet verwezenlijken om dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te kunnen opnemen.¹ In dit verdrag wordt ook het recht op redelijke aanpassingen gedefinieerd naargelang de behoefte van de persoon in kwestie (Mardulier, 2015, p.23). In de praktijk komt dat erop neer dat de opsplitsing in gewoon onderwijs en buitengewoon onderwijs moet vervagen/verminderen en dat alle leerlingen de kans moeten krijgen op inclusief onderwijs in de gewone scholen. Dit betekent dat er twee zaken moeten veranderen in het Vlaamse onderwijs. Ten eerste een nieuwe (meer inclusieve) visie op handicap en ten tweede krijgen leerlingen met een handicap redelijke aanpassingen om te kunnen deelnemen aan het gewoon onderwijs. Hierbij wordt een handicap niet meer gezien als enkel een persoonlijk probleem van de leerling zelf, maar als een obstakel die moet overwonnen worden door de leerling, de leerkrachten, de leerlingenbegeleiders, de school, en alle andere betrokken actoren (Laeremans, 2015, p.110).

¹ Art. 24 VN-verdrag 13 december 2006, verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

Alhoewel Vlaanderen het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in 2009 ratificeerde, duurde het toch tot 2014 voor er effectief werk werd gemaakt van het inclusief onderwijs die dit verdrag beoogde. Op 21 maart 2014 bekrachtigde de Vlaamse regering het 'Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften'. Met de geboorte van dit "M-decreet" zou het meer inclusieve onderwijs in Vlaanderen eindelijk gerealiseerd worden (Laeremans, 2015, p.110-111).

2.2 De krachtlijnen van het M-decreet

Het M-decreet steunt op zes krachtlijnen. Een eerste krachtlijn van het M-decreet is dat er eerst gekeken wordt wat een leerling nodig heeft in het gewoon onderwijs om te leren en pas als dat niet voldoende is, kan de leerling naar het buitengewoon onderwijs.

Een tweede krachtlijn is dat een leerling met specifieke onderwijsbehoeften steeds recht heeft op redelijke aanpassingen (M-decreet, 2016).

De derde krachtlijn van het M-decreet geeft elke leerling het recht om zich in te schrijven in het gewoon onderwijs. In het decreet gebruikt men hiervoor de term 'het recht op inschrijving'. Leerlingen kunnen worden ingeschreven met een gemotiveerd verslag of met een verslag; beide moeten worden opgesteld door het CLB. Een leerling die met een gemotiveerd verslag in een gewone school is ingeschreven, kan het gemeenschappelijk curriculum volgen. Naargelang de onderwijsbehoeften kan de leerling gepaste maatregelen krijgen die remediërend, differentiërend, compenserend of dispenserend zijn². Leerlingen waarvoor het CLB een verslag heeft opgemaakt, kunnen worden ingeschreven in een school voor gewoon onderwijs onder ontbindende voorwaarden. Hierbij wordt gekeken welke aanpassingen de leerling nodig heeft om deel te nemen aan het gemeenschappelijk curriculum, ofwel wordt voor de leerling een individueel aangepast curriculum³ opgesteld⁴. Hierdoor kan een leerling zich inschrijven in elke gewone school die hij wenst. Een school kan een leerling pas weigeren en een inschrijving pas ontbinden na overleg met de school, het CLB en de ouders over de (on)redelijkheid van de aanpassingen. Belangrijk hierbij is dat de school haar beslissing moet motiveren en dus een geldige reden moet hebben waarom ze een inschrijving ontbindt of een leerling weigert (Laeremans, 2015, p.116-117).

Een vierde krachtlijn van het M-decreet zijn de nieuwe types in buitengewoon onderwijs. Het type 'basisaanbod' is van start gegaan in het schooljaar 2015-2016 en vervangt type 1 en type 8 (M-decreet, 2016).

Het buitengewoon onderwijs wordt nu onderscheiden in volgende types:

Types in het buitengewoon onderwijs⁵

Type basisaanbod	Op basis van onderwijsbehoeften
Type 2	Verstandelijke beperking
Type 3	Emotionele of gedragsstoornis zonder verstandelijke beperking
Type 4	Motorische beperking
Type 5	Leerlingen die zijn opgenomen in een universitair ziekenhuis, een residentiele setting of verblijven in een preventorium
Type 6	Visuele beperking
Type 7	Auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis
Type 9	Autismespectrumstoornis zonder verstandelijke beperking

² Art. II.5 Decreet Vlaamse Regering 21 maart 2014, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

³ Een individueel aangepast curriculum (IAC) wil zeggen dat leerdoelen op maat van de leerling worden opgesteld en hij de doelen van het gemeenschappelijk curriculum niet hoeft te halen (Bron: Klasse, M-decreet: 17 moeilijke woorden).

⁴ Art. II.11 Decreet Vlaamse Regering 21 maart 2014, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

⁵ Art. III.21 Decreet Vlaamse Regering 21 maart 2014, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Een vijfde krachtlijn van het M-decreet zijn de nieuwe toelatingsvoorwaarden voor het buitengewoon onderwijs. Een leerling kan enkel naar het buitengewoon onderwijs met een verslag van het CLB. Het CLB zal dus eerst nagaan of alle mogelijke maatregelen werden genomen in de gewone school voor er doorverwezen wordt naar het buitengewoon onderwijs (M-decreet, 2016).

De zesde krachtlijn van het M-decreet is ondersteuning voor het gewoon onderwijs: de waarborgregeling bij daling van het leerlingenaantal in het buitengewoon onderwijs. Deze waarborgregeling stelt dat personeel, lestijden en expertise verschuiven naar het gewoon onderwijs als door het M-decreet het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs daalt⁶. Uit de telling van 1 februari 2016 blijkt echter dat deze daling in het secundair onderwijs niet zo groot is. In het buitengewoon secundair onderwijs waren er slechts 390 leerlingen minder in vergelijking met het vorige jaar. Dit staat gelijk aan 50 personeelsleden uit het buitengewoon secundair onderwijs die in het gewoon secundair onderwijs kunnen worden ingezet in het komend schooljaar 2016-2017 (Persbericht kabinet Vlaams minister van Onderwijs, 2016).

2.3 Redelijke aanpassingen

In voorgaande tekst werd al aangehaald dat een leerling recht heeft op redelijke aanpassingen. Maar wat is redelijk? Dit wordt niet in het M-decreet vermeld. In het decreet wordt wel gesproken over compenserende, differentiërende en dispenserende maatregelen. In een brochure over redelijke aanpassingen in het onderwijs, worden deze als volgt gedefinieerd:⁷

Sticordi-maatregelen

Sticordi is een letterwoord voor: stimuleren, compenseren, remediëren, differentiëren en dispensereren. Dat zijn diverse maatregelen die leerlingen met een handicap kunnen ondersteunen, om leerachterstand te vermijden.

stimuleren: leerlingen aanmoedigen en het positieve benadrukken.

compenseren: het gebruik van bepaalde (technische) hulpmiddelen toelaten, bijvoorbeeld een laptop met leessoftware en

spellingcorrector voor een leerling met dyslexie.

remediëren: individuele leerhulp aanbieden om zo leerachterstand te vermijden.

differentiëren: variatie aanbrengen in de leerstof en aanpak om zo beter te kunnen inspelen op de noden van individuele leerlingen.

dispensereren: bepaalde onderdelen van het leerprogramma laten vallen en waar mogelijk vervangen door iets gelijkwaardigs.

Figuur 2: Sticordi-maatregelen. Overgenomen uit *Met een handicap naar de school van je keuze: Redelijke aanpassingen in het onderwijs* (p.15). Door Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, 2015, Brussel.

Opmerkelijk is dat met het M-decreet gedacht wordt in termen van 'aanpassingen' en niet meer in termen van 'stoornissen'. Het CLB ondersteunt de school bij het zoeken naar redelijke aanpassingen. Hierbij wordt er handelingsgericht samengewerkt met de school, het CLB en de ouders. De redelijkheid van de aanpassing zal steeds voor elke leerling individueel worden bekeken (Gheysen, 2014, p.39).

De redelijkheid van de aanpassing kan beoordeeld worden aan de hand van een aantal criteria:

- De financiële impact van de aanpassing
- De te verwachten frequentie en duur van het gebruik van de aanpassing door de leerling.
- De impact van de aanpassing op de organisatie.
- De impact van de aanpassing op de omgeving en op de andere leerlingen.
- Het al dan niet ontbreken van gelijkwaardige alternatieven.
- De impact van de aanpassing op de levenskwaliteit van de gebruiker.
- Het verzuim van voor de hand liggende of wettelijk verplichte normen (Meirsschaut, Monsecour & Wilssens, 2013, p.8-9).

⁶ Art. III.56 Decreet Vlaamse Regering 21 maart 2014, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

⁷ In het M-decreet wordt stimuleren niet vermeldt, maar in de praktijk wordt dit wel gebruikt.

2.4 Denkkaders

Met het M-decreet worden 2 denkkaders geïntroduceerd: het handelingsgericht werken en het zorgcontinuüm. Dit zijn geen nieuwe denkkaders, maar sinds de start van het M-decreet werden ze wel meer ingebed in het onderwijssysteem.

2.4.1 Handelingsgericht werken

In het M-decreet wordt een aantal keer de term handelingsgericht werken gebruikt. Dit is een belangrijk denkkader voor het decreet. Het eerste uitgangspunt van handelingsgericht werken is het denken in onderwijsbehoeften: wat heeft het kind nodig om zijn doel te bereiken (TOPunt vzw, 2016)?

In de titel van het M-decreet staat letterlijk 'leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften'. Maar wat is dat nu precies? In het decreet wordt dit als volgt gedefinieerd⁸:

“Een leerling met specifieke onderwijsbehoeften is een leerling met langdurige en belangrijke participatieproblemen die te wijten zijn aan het samenspel tussen:

- a) één of meerdere functiebeperkingen op mentaal, psychisch, lichamelijk of zintuigelijk vlak en;*
- b) beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en;*
- c) persoonlijke en externe factoren.”*

Deze definitie is nog vrij algemeen; per leerling afzonderlijk wordt gekeken wat ervoor zorgt dat net deze leerling op net deze school net deze specifieke onderwijsbehoeften heeft. De CLB-medewerker zal dan samen met de school de maatregelen hierop verantwoorden. Het zal altijd de CLB-medewerker zijn die het verslag of het gemotiveerd verslag opmaakt. De CLB-medewerker moet dus kijken naar de noden van elke individuele leerling en van daaruit op zoek gaan naar zijn onderwijsbehoeften. Om dit te kunnen realiseren, zal de CLB-medewerker natuurlijk altijd moeten samenwerken met de school (Mafliet, Timbremont & Van de Veire, 2013, p.II-1).

Een tweede uitgangspunt van handelingsgericht werken is het doelgericht werken. Doelen worden samen geformuleerd en geëvalueerd. Een derde uitgangspunt is de wisselwerking en de afstemming van de behoeften van de leerling en zijn omgeving. Dit houdt in dat ook ouders, leerkrachten, klasgenoten, ... bij het proces betrokken worden. Ten vierde benadrukt het handelingsgericht werken dat ook de leerkrachten en de ouders ertoe doen. De relatie tussen de leraar en zijn leerling en het onderwijsondersteunend gedrag van de ouders hebben een impact op de leerling. Daarom moet ook gekeken worden welke ondersteuningsbehoeften zij (de leerkrachten en ouders) nodig hebben. Een vijfde uitgangspunt van handelingsgericht werken is het positieve hanteren. Door het benadrukken van het positieve, zal het competentiegevoel en de motivatie van de betrokkenen verhoogd worden. Een zesde uitgangspunt is het constructief samenwerken van de leerling, de ouders, de leerkrachten en de school. Een laatste uitgangspunt van handelingsgericht werken is systematiek en transparantie. Er wordt stap voor stap gewerkt en voor iedereen is duidelijk wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer (TOPunt vzw, 2016).

⁸ Art. II.2 7° Decreet Vlaamse Regering 21 maart 2014, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

2.4.2 Zorgcontinuüm

Figuur 3: Zorgcontinuüm. Overgenomen uit *Prodiagnostiek*. Door Prodia.

Om de zorg voor leerlingen te optimaliseren, maakt men in de leerlingenbegeleiding gebruik van het zorgcontinuüm. Het uitgangspunt hiervan is dat elke school een visie op zorg moet uitbouwen en van hieruit haar beleid vorm moet geven. Het zorgcontinuüm bestaat uit vier zorgfases. De school is verantwoordelijk voor fase 0 en fase 1. Uiteraard kunnen ze hierbij ondersteund worden door het CLB en de Pedagogische Begeleidingsdienst. Vanaf fase 2 is het CLB verantwoordelijk, maar deze blijft nauw samenwerken met de school, de ouders en de leerling zelf (Prodia, 2016).

De eerste fase (fase 0) is de brede basiszorg. Dit biedt elke school aan voor alle leerlingen. Dit houdt in wat alle leerlingen nodig hebben om zich te kunnen ontplooiën en gebruik te kunnen maken van hun talenten en mogelijkheden. Als de brede basiszorg niet voldoende is, deelt de leerkracht dit mee aan het zorgteam van zijn school, die dan overgaat naar fase 1 (Prodia, 2016).

De tweede fase (fase 1) is de verhoogde zorg. Dit biedt maatregelen (zoals hierboven al werd uitgelegd) aan leerlingen waarbij de leerontwikkeling in het gedrang dreigt te komen, zodat de leerdoelen toch bereikt kunnen worden (Prodia, 2016).

De derde fase (fase 2) is de uitbreiding van zorg. In deze fase wordt de hulp van het CLB ingeschakeld. Hier gaat men na wat de leerling nodig heeft om te leren (de specifieke onderwijsbehoeften) (Prodia, 2016).

Als voorgaande fases niet voldoende zijn, gaat men over naar de laatste fase (fase 3): het Individueel Aangepast Curriculum (IAC). Dit is voor leerlingen die langdurige en belangrijke problemen hebben om het gemeenschappelijk curriculum te volgen. Of men overgaat tot een IAC of niet wordt beslist in samenspraak met het CLB, de leerling, de ouders en de school. Een IAC houdt in dat er leerdoelen op maat van de leerling worden opgesteld en hij de doelen van het gemeenschappelijk curriculum niet hoeft te halen. Voor een IAC is er altijd een verslag nodig van het CLB (Prodia, 2016).⁹

⁹ Zie 'bijlage 1: De beslissingsboom' voor een uitgebreid schema van de te doorlopen fases.

2.5 Het M-decreet in de media

Het M-decreet is een recent decreet, dus kreeg het de nodige media-aandacht. Op deze pagina worden enkele citaten van verscheidene actoren opgesomd die recentelijk in de media zijn verschenen. Dit toont aan dat er verschillende meningen zijn over het decreet.

"Ik wens geen revolutie, maar een zorgzame evolutie naar meer inclusief onderwijs. Ik hoop dat de CLB's dat op die manier aanpakken, maar ik krijg heel veel signalen dat ze het ook op die manier doen" (Crevits, 2015)

Vlaams minister van onderwijs Hilde Crevits gelooft in inclusief onderwijs en dat dit behaald kan worden met het M-decreet. Ze verwacht dat de scholen uit het buitengewoon onderwijs gaan evolueren naar 'echte expertisecentra'. Verder geeft ze in hetzelfde interview aan dat de Vlaamse Regering vertrouwen heeft in de CLB's, die door het M-decreet een belangrijke taak hebben bijgekregen (Paelinck, 2015).

"De samenleving, en dus de school, moet inclusief zijn" (Bauwens, 2016)

Lieven Bauwens stelt in een krantenartikel dat het onderwijs een beeld moet geven waar we heen willen en hoe we aan onze toekomstige maatschappij vorm willen geven. Voor hem is dit via inclusief onderwijs, dat met het M-decreet beoogd wordt. Hij benadrukt dat inclusie zal bijdragen aan het wegwerken van vooroordelen en stigma's tegenover personen met een handicap (Bauwens, 2016).

"Ik heb hier niet voor gekozen en ben er niet klaar voor" (Michiels, 2015)

Bij de start van het M-decreet reageren sommige leerkrachten angstig; ze hebben het gevoel er niet klaar voor te zijn. Al zijn er ook leerkrachten die er geen probleem mee lijken te hebben. In het artikel wordt aangegeven dat het M-decreet werd ingevoerd zonder het vooraf degelijk voor te bereiden. Er wordt zelfs expliciet vermeld dat dit doet vermoeden dat het 'een verkapte besparingsmaatregel' is (Michiels, 2015).

"WEL extra zorgen, GEEN extra geld" (Amkreutz, 2015)

In dit krantenartikel wordt door verscheidene actoren aangegeven dat er extra middelen nodig zijn als men wilt dat het M-decreet slaagt. De draagkracht van een school en een leerkracht is niet oneindig en daarom is er extra omkadering nodig (Amkreutz, 2015).

"Het M-decreet is het decreet van de maximale consensus en het minimum minimorum." (Docenten voor Inclusie, 2014)

Toen het M-decreet werd aangekondigd, zeiden de Docenten voor Inclusie dat het M-decreet onvoldoende inzet op de ondersteuning die nodig is om goed en kwaliteitsvol onderwijs te bieden aan alle leerlingen. Volgens hen zijn er dan wel enkele positieve aspecten voor inclusie, maar een echt recht op inclusief onderwijs is er nog niet. (Docenten voor Inclusie, 2014)

"Het M-decreet, dat is een mooi versierde lege doos" (De Poorter, 2016)

Lien De Poorter, mama van een jongen met autisme, heeft geen vertrouwen in het M-decreet. Volgens haar moet de overheid extra scholen voor kinderen met bijzondere noden voorzien, in plaats van deze kinderen in de gewone scholen te zetten (De Poorter, 2016).

"Maar mijn leerlingen steken ook veel op van Miguel", zegt juf Eva" (Goethals, 2015)

Dat inclusief onderwijs niet alleen een voordeel kan zijn voor de leerling met onderwijsbehoeften, maar ook voor zijn medeleerlingen bewijst de casus van Miguel. Miguel is een leerling met onderwijsbehoeften die naar een gewone school gaat en door hem krijgen zijn medeleerlingen al op jonge leeftijd het besef dat 'iedereen deel uitmaakt van de samenleving'. Voor zijn klasgenoten is inclusie iets doodnormaal (Goethals, 2015).

3 Vrij CLB regio Gent

Alvorens over te gaan naar de uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent, wil ik eerst een korte inleiding geven over het CLB zelf:

Visie van het Vrij CLB regio Gent:

“Het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) regio Gent wil vanuit een christelijke visie op mens en samenleving en met respect voor de levensbeschouwing van haar cliënten vorm geven aan een leerlingenbegeleiding die erop gericht is de leerlingen aan te sporen hun talenten te ontplooien en optimaal te participeren in onze maatschappij.” (VCLB regio Gent, 2001)

Missie die het Vrij CLB regio Gent hanteert:

De Centra voor Leerlingenbegeleiding ondersteunen de leerlingen, hun ouders, de leerkrachten en de schooldirecties in alle Nederlandstalige scholen van hun werkgebied bij het verhogen van het welbevinden van de leerlingen. Zij gaan daarbij uit van de vragen en problemen van de leerlingen. Ze begeleiden de leerlingen en volgen hun gezondheid en welbevinden op. De centra werken in vier domeinen: het leren en studeren, de onderwijsloopbaan, de preventieve gezondheidszorg en het psychisch en sociaal functioneren van de leerling. Ze werken via een multidisciplinaire aanpak aan onderzoek, het geven van informatie en advies en de begeleiding van de leerling (VCLB regio Gent).

Het Vrij CLB regio Gent is een vzw en de bestuursorganen bestaan uit een Dagelijks Bestuur, een Algemene Vergadering en een Raad van Bestuur. Voor de uitvoering van het M-decreet is voornamelijk de dagelijkse leiding van belang. Dit gebeurt door het directieteam, dat sinds dit schooljaar (2015-2016) bestaat uit 5 leden: de directeur, de niveaucoördinator secundair onderwijs, de niveaucoördinator basisonderwijs en buitengewoon onderwijs, de arts-coördinator en de coördinator kwaliteitszorg (Vrij CLB regio Gent, 2016). In het directieteam+ is naast het gewone directieteam ook nog een coördinator in functie van het M-decreet (en integrale jeugdhulp) aangesteld. Deze coördinator M-decreet is – samen met de niveaucoördinatoren – het eerste aanspreekpunt als medewerkers vragen hebben over M-decreet gerelateerde kwesties. Wat ook tot het takenpakket van de coördinator M-decreet behoort is het decreet opvolgen en op de hoogte zijn van eventuele wijzigingen, toevoegingen,

In Gent is TOPunt vzw actief, wat een samenwerking is tussen de drie Gentse centra voor leerlingenbegeleiding (het Interstedelijk CLB, het CLB GO! en het Vrij CLB regio Gent). Met dit orgaan bundelen ze hun krachten en komen ze als één geheel naar buiten. Zo is op 19 februari 2016 de commissie onderwijs op bezoek geweest bij TOPunt vzw in het kader van de komende hervormingen rond leerlingenbegeleiding. Bij dit bezoek heeft TOPunt vzw ook de kans gegrepen om iets over het M-decreet te zeggen; hoe dit te werk gaat in de praktijk; waar ze nog moeilijkheden ondervinden en waar ze vinden dat de overheid meer rekening mee zou moeten houden (TOPunt vzw, 2016). Het Vrij CLB regio Gent neemt via dit orgaan dus ook een rol op in het informeren en beïnvloeden van de overheden (zowel Vlaams als regionaal).

Specifiek naar aanleiding van het M-decreet heeft het Vrij CLB regio Gent hun medewerkers geïnformeerd; dit door verschillende vormen, vergaderingen en berichten in ‘mijn handboek’ (het online informatieplatform). In het schooljaar 2013-2014 werd een vorming gegeven over het decreet en werden enkele berichten op ‘mijn handboek’ geplaatst. In het schooljaar 2014-2015 waren er vergaderingen, vormen over het M-decreet, berichten in ‘mijn handboek’ telkens er nieuwe informatie kwam, briefings aan de medewerkers, infosessies, Ook in het schooljaar 2015-2016 werden de medewerkers nog geïnformeerd en gecoacht over het M-decreet (VCLB regio Gent, 2013).

4 Het M-decreet in de praktijk

Na de beknopte inleiding over het M-decreet en het Vrij CLB regio Gent, bespreek ik in dit hoofdstuk hoe het M-decreet er in de praktijk aan toe gaat. De inwerkingtrede van het decreet varieert voor de verschillende hoofdstukken van 1 september 2014 tot 1 september 2015. Dat wil zeggen dat sinds 1 september 2015 (de start van dit schooljaar) het M-decreet volledig van start is gegaan en hierdoor zijn er toch wel wat veranderingen gebeurd in het werkveld.

Om te onderzoeken hoe de uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent er aan toe gaat, heb ik drie verschillende soorten actoren bevestigd. Als eerste heb ik onderzocht wat de ervaring van de medewerkers van het Vrij CLB regio Gent is met het M-decreet; zij zijn tenslotte degene die er in de praktijk mee aan de slag gaan. Als tweede heb ik onderzocht wat de ervaring van het Directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent is. Als dagelijkse leiding van het CLB komen zij er ook mee in contact. Tenslotte heb ik ook onderzocht wat de ervaring van andere betrokken actoren is met het M-decreet. Deze actoren zijn interne leerlingenbegeleiders van scholen, de pedagogische begeleidingsdienst en een nascholingsproject omtrent het M-decreet. Ouders en leerlingen heb ik niet persoonlijk geïnterviewd, maar ik heb hiervoor wel literatuur geraadpleegd en infodagen gevolgd.

In deze bachelorproef worden alle interviews geanonimiseerd. Dit om de identiteit en het imago van de scholen te beschermen. De functie van de bevestigde actoren wordt wel benoemd, maar niet hun naam of de scholen waar ze tewerkgesteld zijn of mee in contact komen.

Waar alle bevestigde actoren het unaniem over eens zijn is dat er te weinig middelen zijn voor het M-decreet en dat dit de grootste zwakte er van is. Volgens de meesten is omdat er momenteel te veel besparingen zijn en dit heeft ook een impact op het onderwijs. Het ziet er echter niet naar uit dat dit in de nabije toekomst snel zal verbeteren. Omdat dit echt overal terugkomt, zal ik het niet bij elke actor afzonderlijk nog eens herhalen. Hieronder enkele citaten over het tekort aan middelen in het M-decreet:

“Heel het M-decreet is een puur financieel besparingsproject.” (CLB-arts, 2016)

“Dat vind ik eigenlijk het grootste mankement. (...) Ik heb geen oplossing direct.. Zonder geld te krijgen, kan ik dat niet oplossen” (Directielid 3, 2016).

“Volgens mij is de grootste oorzaak dat het M-decreet erdoor gekomen is eigenlijk een verkapt vorm van besparing. Een leerling in het BuO kost gewoon veel te veel, dat willen we niet” (Leerlingenbegeleider 2, 2016).

4.1 Ervaring van de medewerkers van het Vrij CLB regio Gent

Om te onderzoeken hoe de CLB-medewerkers het M-decreet ervaren, heb ik vijf CLB-medewerkers, die werken op secundaire scholen bij het Vrij CLB regio Gent, geïnterviewd. Gezien het multidisciplinair karakter van het CLB heb ik de verschillende disciplines bevestigd om een zo globaal mogelijk beeld te krijgen. Ik heb een pedagoog, een psycho-pedagogisch consultant, een maatschappelijk assistent, een arts en een verpleegkundige geïnterviewd. Door vier maanden stage te doen bij het Vrij CLB regio Gent in de vestiging van het secundair onderwijs, heb ik bovendien vele informele gesprekken gehad met de medewerkers van deze vestiging.

In dit deel wordt eerst beschreven hoe de medewerkers waren voorbereid op het M-decreet. Vervolgens wordt uitgelegd wat er minder goed verloopt (werkpunten) en wat er wel goed verloopt (troeven) in het M-decreet. Als laatste benadruk ik ook nog het belang van de leerkrachten en de school in het omgaan met leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte. Hiermee wil ik een beeld schetsen van hoe het M-decreet er in de praktijk aan toe gaat door de ogen van de CLB-medewerkers.

4.1.1 Voorbereiding op het M-decreet

Zoals in hoofdstuk '3 Vrij CLB regio Gent' al werd aangegeven, zijn er voor de start van het M-decreet enkele infosessies, vergaderingen, berichtgevingen ... geweest. De medewerkers hebben het gevoel dat de directie van het Vrij CLB regio Gent hen zo goed mogelijk had voorbereid. Zo kregen ze op het einde van het schooljaar 2014-2015 bijvoorbeeld een schrijfweek om alle verslagen en gemotiveerde verslagen op te maken, die ze dan konden laten nakijken. Op administratief vlak werden ze dus zo goed als mogelijk voorbereid, maar op andere vlakken misten ze wel nog voorbereiding (Maatschappelijk assistent CLB, 2016). Zo gaven alle bevraagde medewerkers aan dat ze het gevoel kregen dat het Vlaams onderwijsbeleid zelf niet goed wist waar het precies heen wou.

De informatie omtrent het M-decreet was soms vaag en werd regelmatig gewijzigd. Eenmaal duidelijk werd hoe het M-decreet er zou uitzien, is de implementatie van het M-decreet redelijk snel gegaan. Te snel volgens sommige medewerkers. Zij hadden er de voorkeur aan gegeven dat het decreet eerst concreet bekeken zou worden en de kinderziekten er werden uitgehaald alvorens het officieel van start ging. Een contactpersoon van het Vrij CLB Gent zei hierover het volgende:

Ik denk dat wij eerder nood hadden aan een soort proefproject. Om een aantal dingen uit te proberen en op die manier zien, hoe de praktijk reageert op het M-decreet. Want nu hebben we het met scha en schande moeten ondervinden dat de praktijk die knelpunten naar boven bracht. Terwijl het M-decreet al aan de gang is (Pedagoog CLB, 2016).

4.1.2 Werkpunten van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers

Problemen in de startperiode

Bij de invoering van het M-decreet was er veel onzekerheid. Ouders, scholen en ook CLB-medewerkers wisten niet altijd wat ze moesten doen en hoe ze dit moesten doen. In het decreet wordt er gesproken over maatregelen, maar dit is een vaag begrip: *"Op dit moment is het nog altijd zeer moeilijk te vatten. Wat begrijpt men onder maatregelen? Hoe ziet men dat?"* (Pedagoog CLB, 2016). De wetgever heeft het invullen van dit begrip overgelaten aan het werkveld, maar voor hen is dit niet altijd even gemakkelijk (Pedagoog CLB, 2016).

Het opmaken van een IAC was in het begin evenzeer een moeilijke taak. Voor de scholen is het immers niet altijd duidelijk om op basis van een verslag te oordelen wanneer een leerling het gewoon curriculum kan volgen of wanneer hij een IAC nodig heeft. In het beroepsonderwijs zijn er bijvoorbeeld al veel extra ondersteunende maatregelen die voor iedereen gelden (bv. eenduidige opdrachten geven). Het is soms moeilijk voor de school om te beslissen wat nog het gemeenschappelijk curriculum is en wanneer je moet overschakelen naar een IAC. Scholen moeten dus voldoende tijd krijgen om een leerling te observeren binnen het gewoon curriculum om te weten wat zijn of haar capaciteiten zijn, alvorens de beslissing gemaakt wordt om een IAC op te stellen. In het decreet spreekt men over een redelijke termijn, maar hoe lang dit is, wordt nergens gedefinieerd. In het Vrij CLB regio Gent is deze redelijke termijn een maand. Maar voor een leerling die in het begin van een schooljaar toekomt op een nieuwe school, is een maand soms niet voldoende om een volledig beeld te krijgen (Maatschappelijk assistent CLB, 2016).

Een ander probleem dat in de startperiode van het M-decreet naar boven kwam, was het ideaalbeeld dat ouders er van hadden. Het M-decreet was zo mooi voorgesteld, dat sommige ouders koste wat kost hun kind in het regulier secundair onderwijs wilden inschrijven. Terwijl dit niet voor elke leerling de beste oplossing is; sommigen zitten eigenlijk beter in het buitengewoon secundair onderwijs. Bij de start van het M-decreet zijn er dus een aantal leerlingen ingeschreven in het gewoon secundair onderwijs, die een paar maand later zijn moeten overstappen naar het buitengewoon secundair onderwijs. Daardoor hebben deze leerlingen kostbare tijd verloren en

moeten ze zich weer opnieuw aanpassen aan een nieuwe school. Een reden hiervoor kan zijn dat het M-decreet (te) rooskleurig werd voorgesteld vóór de inwerkingtreding, waardoor er bij sommige ouders onrealistische verwachtingen werden gecreëerd (Pedagoog CLB, 2016).

Vragen en weerstand bij betrokken schoolactoren

Niet op elke school is de visie van het M-decreet al volledig geïntegreerd. Scholen moeten nu rekening houden met de onderwijsnoden van de leerling en kunnen aantonen wat de school al gedaan heeft (via de fases van het zorgcontinuüm). Sommige scholen gaan er echter nog steeds van uit dat als een leerling een diagnose heeft, hij automatisch recht heeft op bijvoorbeeld GON-begeleiding. Dit kan het werk van de CLB-medewerker voor een stuk bemoeilijken; zeker als de school dit ook al tegen de ouders had gezegd (Psycho-pedagogisch consulent CLB, 2016).

Labeling/nood aan diagnose

Een andere gemiste kans, vind ik, is dat we in het M-decreet, weer dat labeling hebben, die types. Terwijl onze leerlingen niet altijd te vangen zijn onder één type ... Ik zou het eerder opsommen als zorgniveaus of noden, die leerlingen hebben. Want ook leerlingen met een andere sociale achtergrond, vanuit andere origine, vanuit andere problematieken, zoals kansarmoede, vluchtelingenproblematiek, die kan je niet vangen onder één type. Maar die kan je wel beschrijven als 'die hebben nood aan' (Pedagoog CLB, 2016).

Als een verslag moet worden opgesteld, is er vaak nood aan een diagnose. Enkel bij het type basisaanbod kan je zonder diagnose een verslag of gemotiveerd verslag krijgen. De CLB-medewerkers zijn van mening dat dit eigenlijk niet zou mogen. Als een leerling een nood heeft, dan zou dit volgens de hen voldoende moeten zijn om die leerling te helpen. Het M-decreet streeft naar meer inclusie, maar als een leerling een label krijgt 'opgeplakt', dan kan dit zeer zwaar wegen op zijn zelfbeeld. Als een leerling een onderwijsbehoefte heeft, zou dit volgens de CLB-medewerkers voldoende moeten zijn om (conform M-decreet) te kijken naar gepaste maatregelen die moeten genomen worden en is er dus niet altijd de nood om een 'label' op die leerling te kleven (Pedagoog CLB, 2016; Maatschappelijk assistent CLB, 2016). Toch ontkennen de CLB-medewerkers niet dat er in sommige gevallen wel nood is aan een diagnose. Bijvoorbeeld bij een psychiatrische problematiek kan het nuttig zijn om de input van een deskundige arts te hebben. Voor sommige problematieken is een diagnose dus zeker een meerwaarde, maar het mag niet de norm zijn. Het verkrijgen van een diagnose kan ook enige tijd duren, waardoor er soms vertraging wordt opgelopen in het helpen en ondersteunen van een leerling (CLB-arts, 2016).

Nieuwe manier van verslaggeving

Zoals in hoofdstuk '2.2 De krachtlijnen van het M-decreet' al werd vermeld, kent het M-decreet twee soorten verslaggeving: het verslag en het gemotiveerd verslag en is het aan de CLB-medewerker om deze op te stellen. Hij moet deze verslagen echter opmaken, gebaseerd op de informatie die hij krijgt vanuit de scholen: hoe de school zegt dat de leerling functioneert. Aangezien de CLB-medewerkers geen tijd hebben om al die leerlingen zelf te gaan observeren, moeten ze zich wel baseren op wat de school hen zegt (Maatschappelijk assistent CLB, 2016). Een sterkte van de CLB's is nochtans dat ze een onafhankelijke positie hebben ten opzichte van de scholen. De onafhankelijke positie van het CLB ondergaat in de gewone werking al spanningen en hierdoor wordt deze positie nog scherper gesteld. Het CLB wordt gedwongen te vertrouwen op de school, terwijl het CLB eigenlijk een neutrale/onafhankelijke positie zou moeten hebben t.o.v. de school. Hierdoor is het geen neutraal oordeel meer van deskundigen, maar een oordeel die gebaseerd is op wat de school hen zegt (of wenst te zeggen). Dit stelt het CLB in een afhankelijke positie van de school (Maatschappelijk assistent CLB, 2016; TOPunt vzw, 2016).

De nieuwe manier van verslaggeving was een hele verandering voor de CLB medewerker. Ze worden al met enorm veel veranderingen geconfronteerd en nu komt dit er nog eens bij. Ze zijn nog maar net gewend aan het schrijven in termen van handelingsgericht werken en handelingsgerichte diagnostiek en nu wordt er van hen verwacht dat ze in het kader van het M-

decreet ook verslagen op basis van het ICF-CY¹⁰ kader kunnen schrijven. Met het ICF-CY kader worden de sterktes en de onderwijsbehoeften van de leerlingen gezocht, gevonden, benoemd en benut. Het doel hiervan is om te komen tot maatregelen die de participatiemogelijkheden van de leerlingen vergroten. De CLB medewerker moet zich hiervoor een andere manier van verslaggeven aanmeten, wat ook voor de CLB medewerker een hele aanpassing is. Uit de interne vorming over het ICF die het Vrij CLB regio Gent in maart 2016 gaf aan zijn medewerkers, werd duidelijk dat nog lang niet alle CLB-medewerkers zich het schrijven op basis van het ICF-CY kader eigen hebben gemaakt (Vrij CLB regio Gent, 2016).

De medewerkers hadden een bepaalde manier van verslagen maken, die een gewoonte was geworden. Omdat ze nu weer iets helemaal nieuw moeten aanleren, zal het tijd kosten voor ook dit een evidentie wordt. De ICF-codes zijn op zich wel een handig hulpmiddel, omdat iedereen dan dezelfde taal spreekt, maar het is zeker nog niet doorgevoerd tot in de verslaggeving zelf. Het denkkader is wel interessant, maar het moet wel nog praktisch haalbaar zijn voor de CLB-medewerkers en de andere betrokken actoren (bv. leerkrachten) die het daarna lezen (Psycho-pedagogisch consulent CLB, 2016; CLB-arts, 2016).

Gevolgen voor leerlingen

Schrijvende voorbeelden, die wij meemaken bij onze kansengroepen ... Ik sta als CLB-begeleidster bij scholen die vooral kansengroepen opvangen, of begeleiden of les geven aan kansengroepen; daar zie ik vaak dat leerlingen met een problematiek, bv. sociale of gedrags- en emotionele problematiek, dat die niet adequaat kunnen geholpen worden, omdat die mensen, die ouders en die leerlingen niet openstaan om naar de psychiater te gaan, de dorpel plat te lopen van COS¹¹, jeugd- en kinderpsychiatrie ... En toch hebben die kinderen ook nood aan een aangepast onderwijs (Pedagoog CLB, 2016).

Zoals bovenstaand citaat aantoont, zijn er nog steeds groepen leerlingen die niet geholpen zijn met het M-decreet. Meerdere CLB-medewerkers gaven aan dat ze dit schooljaar merkten dat er door het M-decreet leerlingen waren die met vertraging in het buitengewoon secundair onderwijs zijn terechtgekomen. Het M-decreet stelt dat iedereen recht heeft om les te volgen in het gewoon onderwijs. Het is zeer goed dat er eerst gekeken wordt of een leerling het gewoon onderwijs aan kan, maar dat mag niet ten koste gaan van de onderwijsloopbaan. Voor sommige leerlingen is het buitengewoon onderwijs nog altijd de oplossing bij uitstek. Er zijn bijvoorbeeld leerlingen waarbij het les volgen in het gewoon secundair onderwijs eerder negatieve gevolgen heeft voor het welbevinden en de eigenwaarde van de leerling, dan dat het positieve gevolgen heeft. (CLB-arts, 2016; Pedagoog CLB, 2016; Psycho-pedagogisch consulent CLB, 2016).

Spanningsvelden door beroepsgeheim CLB

Een CLB-arts gaf aan dat bij de uitvoering van het M-decreet een extra spanningsveld ontstond door het beroepsgeheim dat het CLB heeft. Leerlingen met een medische problematiek die in het buitengewoon onderwijs terechtkomen, kunnen daar beroep doen op een verpleegkundige of arts. Dan kan de CLB-arts of –verpleegkundige rechtstreeks met hen contact opnemen. Als diezelfde leerlingen in het gewoon secundair onderwijs terechtkomen, hebben ze die arts of verpleegkundige niet op hun school. Dit wil zeggen dat de CLB-arts de informatie dan rechtstreeks moet doorgeven aan de school en de leerkrachten zelf. Dit bemoeilijkt de situatie, omdat het CLB beroepsgeheim heeft en de school ambtsgeheim. Hierdoor kan het CLB de informatie niet altijd doorgeven aan de school en moet de CLB-medewerker steeds aan de leerling en zijn ouders uitleggen waarom het noodzakelijk is dat bepaalde informatie wel met de school en de leerkrachten gedeeld wordt (CLB-arts, 2016).

¹⁰ Internationale classificatie van het menselijk functioneren – kinderen en jongeren

¹¹ Centrum voor ontwikkelingsstoornissen

Verder is het eveneens de taak van de CLB-medewerker om de ouders en de leerling erop te wijzen dat de school geen beroepsgeheim heeft; enkel het CLB heeft dit. Het is dus aan de CLB-medewerker om te filteren wat noodzakelijk is dat de leerkracht moet weten. Dit zal vooral informatie zijn over hoe de leerling op de meest optimale manier kan worden opgevangen in de school. De leerkracht moet hiervoor niet alle details weten van de diagnose (CLB-arts, 2016).

4.1.3 Troeven van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers

De inclusiegedachte

Het M-decreet wil meer inclusie nastreven en deze inclusiegedachte is volgens alle (bevroegde) CLB-medewerkers dé belangrijkste troef van het M-decreet. Bovendien komt door het M-decreet de diversiteit in scholen nog meer aan bod (Pedagoog CLB, 2016). Het recht om in het gewoon onderwijs les te mogen volgen, heeft voor sommige leerlingen een positief effect op hun welbevinden en hun zelfbeeld. Enkele CLB-medewerkers gaven wel aan dat de inclusiegedachte en het recht op ondersteuning op basis van onderwijsbehoeften een mooi idee is, maar dat dit in de praktijk niet altijd even gemakkelijk gaat (Psycho-pedagogisch consulent CLB, 2016).

De inclusiegedachte gaat er van uit dat iedereen dezelfde kansen moet krijgen. De regering wil dat het onderwijs, met het M-decreet, een goede weerspiegeling van de maatschappij vormt en dit is alvast een stap in de goede richting. Door inclusief onderwijs in te voeren, zal inclusie doorsijpelen naar de rest van de maatschappij, waardoor iedereen geleidelijk aan de inclusiegedachte eigen maakt. De inclusiegedachte zal zo bij alle leerlingen worden aangeleerd van jongs af aan (CLB-arts, 2016). In het deelhoofdstuk '2.5 M-decreet in de media', was er ook een citaat dat aantoonde dat leerlingen zich de inclusiegedachte eigen maken dankzij het M-decreet.

Meer kansen in de reguliere secundaire school

In het gewoon secundair onderwijs bezit een leerling meer keuzemogelijkheden dan in het buitengewoon secundair onderwijs. Dankzij het M-decreet krijgt elke leerling de kans om les te volgen in het gewoon onderwijs indien hij dit wenst. De scholen zijn nu immers verplicht om alle leerlingen te aanvaarden in hun school als de aanpassingen die verwacht worden redelijk zijn. Indien ze een leerling weigeren of een inschrijving ontbinden moeten ze dit altijd kunnen motiveren. Dit wil zeggen dat de leerlingen die hierdoor in het gewoon onderwijs kunnen blijven, meer kansen krijgen. Zo heeft een leerling met een auditieve beperking bijvoorbeeld recht op een doventolk of GON-begeleiding en dan kan hij perfect de lessen in het gewoon secundair onderwijs meevolgen (Maatschappelijk assistent CLB, 2016).

Door het M-decreet worden alle betrokken actoren verplicht om grondig na te denken over de onderwijsbehoeften van een leerling. Hierdoor gaan ze actiever zoeken naar mogelijke maatregelen die genomen kunnen worden om die leerling te helpen in het gewoon secundair onderwijs. Eerst worden alle mogelijke oplossingen binnen het gewoon onderwijs geprobeerd, alvorens de leerling door te verwijzen naar het buitengewoon secundair onderwijs (Verpleegkundige CLB, 2016). Deze – eerste – krachtlijn van het M-decreet is dus na iets minder dan een jaar al zichtbaar in de praktijk.

Andere manier van kijken naar leerlingen met een onderwijsbehoefte

Met het M-decreet wordt gekeken naar de onderwijsbehoeften van de leerling. De nieuwe manier van verslaggeving van het M-decreet 'dwingt' de betrokken actoren om te kijken wat er reeds gedaan werd, wat een positief effect heeft voor de leerling en wat de leerling (nog) nodig heeft. De aanpassingsnoden worden in het verslag zo veel mogelijk geconcretiseerd, wat nuttig is voor zowel de leerling als de school. Deze manier van verslaggeving laat de betrokkenen echt nadenken over wat ze al allemaal gedaan hebben (wat vaak meer is dan ze oorspronkelijk dachten en dit kan een positieve boost geven) en het laat hen verder denken over wat ze nog kunnen doen. Het is de bedoeling dat dit verslagen zijn waar de betrokken actoren (leerkrachten, leerlingenbegeleiders, CLB, ...) iets aan hebben. Het denkkader is bij de CLB-medewerkers aan het veranderen. Ze

schrijven nu enkel nog informatie in de verslagen die ook effectief zinvol is. Bovendien zijn de verslagen ook een pak duidelijker (Psycho-pedagogisch consulent, 2016; CLB-arts, 2016).

De nieuwe vorm van verslaggeving in het M-decreet is zowel een werkpunt als een troef. Van de CLB-medewerkers, die deskundig geacht worden, vraagt het namelijk een heuse aanpassing om op deze manier te gaan verslaggeven.

IAC

Met een Individueel Aangepast Curriculum kan een leerling afwijken van het gemeenschappelijk curriculum. Hij kan bijvoorbeeld voor een aantal vakken gedispenseerd worden en toch nog een (IAC)diploma krijgen van zijn richting. Hij krijgt dan geen diploma van het gemeenschappelijk curriculum, maar de competenties die hij behaald heeft, worden wel opgelijst. Hiermee is een leerling meer dan met C-attest. Een leerling die bijvoorbeeld haartooi studeert en niet slaagt in Frans en Wiskunde, maar wel zeer goed is in de praktijkgerichte vakken, kan alsnog een (IAC)diploma behalen. Met de bereikte competenties heeft hij dan meer kans om op de arbeidsmarkt een job te vinden. Dit is een verbetering dan voor het M-decreet, wanneer soortgelijke leerlingen meteen een C-attest kregen waar enkel de onvoldoendes op stonden, terwijl met het IAC net de competenties van de leerling worden belicht. Dit vraagt dus een andere – meer positieve – manier van kijken (Maatschappelijk assistent CLB, 2016).

4.1.4 De leerkracht en de school doen ertoe

Alle bevroegde CLB-medewerkers zijn van mening dat de school en de leerkracht ertoe doen als we het hebben over een leerling met specifieke onderwijsbehoeften. In de verschillende secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent zijn er echter grote verschillen in de uitvoering van het M-decreet en hoe de scholen ertegenover staan. Ook binnen eenzelfde school merken de CLB-medewerkers verschillen in de uitvoering en mentaliteit van de individuele leerkrachten. *“Er zijn leerkrachten die enorm veel weerstand hebben tegen veel meer inclusie. Er zijn leerkrachten die daar wel voor openstaan. Dat merk je wel in de klassenraden, dat je daar ook wel die verschillen voelt.”* (Pedagoog CLB, 2016).

Dat er een verschil is in de uitvoering van het M-decreet tussen een ASO-school, een TSO-school of een BSO-school is logisch; maar er zijn ook verschillen tussen scholen met eenzelfde samenstelling. De ene school staat meer open voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften dan de andere. Dit kan te maken hebben met de geschiedenis van de scholen. Scholen die in het verleden al vaak met dergelijke leerlingen in contact kwamen, hebben daar in hun zorgbeleid al over nagedacht. Andere scholen beginnen nu pas met deze denkoefening, waardoor de ene school al verder staat dan de andere (Alle bevroegde CLB-medewerkers, 2016).

4.1.5 Tussenconclusie

De ervaring van de medewerkers van het Vrij CLB regio Gent met het M-decreet is gevarieerd. Na bijna een jaar M-decreet geven de medewerkers enkele werkpunten en enkele troeven aan. Allen waren het erover eens dat het Vlaams onderwijsbeleid te onduidelijk was vóór de inwerkingtreding van het M-decreet, waardoor er veel onzekerheid was bij het werkveld. Hierdoor hadden ook de scholen en de ouders geen zuiver beeld van wat het M-decreet concreet inhield en wat de school kon en mocht doen.

Het M-decreet vraagt een nieuwe manier van verslaggeving, wat een aanpassing vergt van de CLB-medewerker. Hij moet dit via een andere manier en met nieuwe denkkaders invullen dan hij voorheen gewend was. Tevens komt er nog bij dat hij deels 'afhankelijk' wordt van de informatie die de school hem doorspeelt, wat in contradictie is met de onafhankelijke positie van het CLB. Verder zijn er ook bij het M-decreet spanningsvelden op te merken tussen het beroepsgeheim van het CLB en het ambtsgeheim van de school.

De inclusiegedachte wordt door alle CLB-medewerkers als de grootste troef van het M-decreet beschouwd. Al is het recht op ondersteuning op basis van onderwijsbehoeften in theorie soms gemakkelijker dan in de praktijk. Nog te vaak is er nood aan een diagnose of een label alvorens de leerling de gepaste hulp kan krijgen; vooraleer hij in de juiste type gecategoriseerd wordt. Bovendien zou het M-decreet er moeten zijn voor alle leerlingen met onderwijsbehoeften, maar toch zijn er nog steeds leerlingen die uit de boot vallen. Verder is het per se les willen volgen in het gewoon onderwijs niet voor alle leerlingen een verbetering; het buitengewoon onderwijs zal voor sommige leerlingen nog steeds de oplossing bij uitstek zijn.

Dankzij het M-decreet ontstaat er bij alle betrokken actoren een andere – meer positieve – manier van kijken naar leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Er wordt sneller gekeken naar de competenties van een leerling, waar hij wel goed in is en wat er wel voor hem werkt. Vanuit dit uitgangspunt wordt er gewerkt naar verbetering dan louter te focussen op wat mis gaat. Daarenboven wordt actiever nagedacht over wat een school kan doen om de leerling in kwestie te helpen. Hierdoor kunnen meer leerlingen van de voordelen van het gewoon onderwijs genieten. Waar alle CLB-medewerkers het ook over eens zijn, is dat de leerkracht en de school ertoe doen. In de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent zijn er nog grote verschillen tussen de scholen onderling over hoe er wordt omgegaan met het M-decreet.

4.2 Ervaring van het directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent

Om te onderzoeken hoe het directieteam+ de uitvoering van het M-decreet ervaart, heb ik drie leden van dit team geïnterviewd. Dit is de helft van het directieteam+ en kan dus een representatief beeld geven.

In dit deel wordt eerst beschreven hoe het directieteam+ haar medewerkers voorbereidt en ondersteunt op het M-decreet. Vervolgens wordt uitgelegd wat er minder goed verloopt (werkpunten) en wat er wel goed verloopt (troeven) in het M-decreet. Hiermee wil ik een beeld schetsen van hoe het M-decreet er in de praktijk aan toe gaat door de ogen van de het directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent.

4.2.1 Voorbereiding en ondersteuning medewerkers op het M-decreet

Het directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent heeft haar medewerkers zo goed als mogelijk voorbereid op de start van het M-decreet. Zoals in hoofdstuk '3 Vrij CLB regio Gent' werd aangegeven, gebeurde dit door infosessies, vormingen en berichten die op 'mijn handboek' werden geplaatst omtrent het M-decreet. Het feit dat de uitvoeringsbesluiten pas laat zijn goedgekeurd¹², zorgde soms wel voor problemen. De informatie die de ene week gegeven werd aan de medewerkers, was de volgende week al achterhaald en moest worden bijgestuurd. Hierdoor is alles zeer fragmentarisch verlopen, opdat de informatie die doorgegeven werd steeds actueel was (Directielid 2, 2016).

Er is veel inspanning gebeurd om mensen te briefen. Ze waren voorbereid in de mate dat men kon voorbereiden. Omdat er een aantal zaken in de regelgeving niet altijd duidelijk waren en niet altijd duidelijk gecommuniceerd waren, waardoor het voor medewerkers misschien minder duidelijk is van hoe het precies zit (Directielid 1, 2016).

Sinds de start van het M-decreet worden de CLB-medewerkers ondersteund door het directieteam+. Regelmatig worden informatiemomenten voorzien terwijl ook veel wordt gecommuniceerd via het online platform. Als de medewerkers vragen hebben, kunnen ze steeds terecht bij de coördinator van het secundair onderwijs (voor de medewerkers die actief zijn op secundaire scholen; voor basis- en buitengewoon onderwijs kunnen ze terecht bij de coördinator basis- en buitengewoon onderwijs) en de coördinator van het M-decreet van het CLB. Indien ze dit wensen kunnen de medewerkers steeds feedback krijgen op de verslagen en de gemotiveerde verslagen die ze sinds het M-decreet moeten opstellen. Zeker omdat dit een andere manier van verslaggeving is dan voorheen, doen medewerkers hier beroep op. Zelfs nu het M-decreet al een jaar aan de gang is, gaan de medewerkers nog vaak in op het aanbod om feedback te krijgen op hun verslagen (Directielid 2, 2016).

¹² 12 SEPTEMBER 2014. - Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (...)

6 FEBRUARI 2015. - Besluit van de Vlaamse Regering houdende de goedkeuring van programmaties van type 9 in het buitengewoon basisonderwijs en in het buitengewoon secundair onderwijs

13 FEBRUARI 2015. - Besluit van de Vlaamse Regering tot bepaling van de inhoud van het gemotiveerd verslag voor toegang tot het geïntegreerd onderwijs en van het attest bij het verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs

8 MEI 2015. - Besluit van de Vlaamse Regering houdende de goedkeuring van programmaties van type 3 in het buitengewoon secundair onderwijs

10 JULI 2015. - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van diverse besluiten van de Vlaamse Regering en tot verdere uitvoering van het decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

17 JULI 2015. - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de pre-waarborgregeling in het basisonderwijs

4.2.2 Werkpunten van het M-decreet volgens het directieteam+

Problemen in de startperiode

Bij de invoering van het M-decreet was er nog veel onduidelijkheid. Het CLB had de indruk dat er bij de scholen een gebrek aan kennis was en dat het CLB de rol had gekregen om de scholen te informeren over de werking van het M-decreet. Veel vragen van de scholen kwamen bij het CLB terecht, terwijl de directie van het CLB eigenlijk vond dat het aan de koepels van de scholen of het departement onderwijs of de pedagogische begeleidingsdiensten was om de scholen te informeren. De reden dat de scholen hiermee naar het CLB kwamen, is volgens het CLB omdat zij de dichtste partner zijn van de school; degene die het meest op de school is (Directielid 2, 2016).

Verder geeft het directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent dezelfde problemen in de startperiode aan als hun medewerkers (zie hoofdstuk 4.1 Ervaring van de medewerkers van het Vrij CLB regio Gent).

Mentaliteitsverandering

Alhoewel het M-decreet ervoor zorgt dat de inclusiegedachte een nieuw elan krijgt bij steeds meer actoren in het onderwijslandschap, kan men toch noch niet echt spreken van een mentaliteitsverandering. Een mentaliteitsverandering is namelijk fundamenteeler dan enkel maar de procedures volgen. Bovendien zijn er nog steeds mensen die geen voorstander zijn van de verandering naar inclusief onderwijs. Dit kan gestaafd worden met volgend citaat:

Er zijn er ook die belang hebben bij het feit dat het blijft zoals het vroeger was. (...) Dat zijn leerkrachten die het gevoel hebben dat ze nu al meer dan genoeg doen. Dat zijn mensen in scholen buitengewoon onderwijs die ook niet echt voor verandering kiezen (Directielid 1, 2016).

Wat een CLB hieraan kan doen, is werken op een manier waardoor inclusie bevorderd wordt. De positie van het CLB is hierin echter deels dubbel. Het CLB is er om de belangen van leerlingen te verdedigen en ervoor te zorgen dat leerlingen kunnen krijgen wat ze nodig hebben, waar ze recht op hebben. Als een reguliere school niet open staat voor de maatregelen die moeten genomen worden en er is een school van buitengewoon onderwijs die de leerling deze maatregelen zonder probleem kan geven, dan is het op dat moment soms beter voor die leerling om naar het buitengewoon onderwijs te gaan. Het CLB zou op zo'n moment de reguliere school moeten aansporen om zich wel in te zetten om de nodige maatregelen te nemen. Dit gaat echter niet van de ene dag op de andere, wat dus meer nefast kan zijn voor de leerling (Directielid 1, 2016).

Labeling/nood aan diagnose

Net als bij de CLB-medewerkers, geven ook de leden van het directieteam+ aan dat de nood aan labeling en het opplakken van een etiket alvorens sommige maatregelen genomen kunnen worden voor een leerling, een werkpunt is aan het M-decreet (zie deel 4.1.2 Werkpunten van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers).

De directieleden geven aan dat kansarme leerlingen oververtegenwoordigd zijn in het type basisaanbod, waar geen diagnose voor nodig is. Kinderen die uit een middenklassegezin komen, gaan sneller externe hulp vragen om een diagnose te bemachtigen en extra ondersteuning te krijgen. Het CLB moet er over waken dat alle leerlingen (ook de kansarmen) binnen het gewoon onderwijs dezelfde rechten en extra ondersteuning krijgen die ze nodig hebben (Directielid 2, 2016).

Dat de directieleden het probleem opmerken, toont volgend citaat dat gaat over verslagen van allochtone en/of kansarme jongeren die doorverwezen werden naar het buitengewoon onderwijs: *“Toen ik die verslagen ondertekende, dacht ik nog dat hier eigenlijk onderzoek naar moet gebeuren naar dat soort van situaties. Wat is er aan de hand? Slagen we er in om voor een aantal kinderen/jongeren de situatie te verbeteren?” (Directielid 1, 2016).*

Het CLB is alert om dit soort zaken op te merken, maar erkent wel dat het moeilijk is om dit te onderzoeken. Volgens directielid 1 zou gemonitord en onderzocht moeten worden welke kinderen de overstap maken naar het buitengewoon onderwijs en waarom, zodat hier op kan ingespeeld worden. Hier is echter te weinig budget voor (Directielid 1, 2016).

Vage terminologie

Wat de medewerkers nu vooral willen, is meer inhoudelijk. Ze zijn nog zeer onzeker over het zoeken naar onderwijsbehoeften, naar redelijke aanpassingen. Die term redelijke aanpassingen, zowel voor ons, als voor scholen is dat nog zeer vaag. Wat is redelijk? Wanneer kan je bijvoorbeeld zeggen dat een leerling die een verslag heeft en zich komt aanmelden in het gewoon onderwijs, dat die aanpassingen disproportioneel zijn? (Directielid 2, 2016)

De regelgeving heeft veel ruimte vrijgelaten aan het werkveld om bepaalde begrippen in te vullen. Dit gaven de CLB-medewerkers ook al aan met bijvoorbeeld het begrip 'maatregelen' (zie deel 4.1.2 Werkpunten van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers). Het directieteam+ geeft aan dat hun medewerkers hieromtrent vooral moeite hebben met het invullen van termen als: onderwijsbehoeften, redelijke aanpassingen, maatregelen, ... Wanneer hen echter de vraag gesteld wordt hoe zij vinden dat het gedefinieerd moet worden, kunnen ze hier geen algemeen antwoord op geven omdat dit iets is dat voor elke leerling afzonderlijk moet worden bekeken. De terminologie is dus langs de ene kant te vaag, maar kan langs de andere kant ook niet concreter worden ingevuld omdat dit bij elke casus afzonderlijk moet worden bekeken. Er moet dus een manier worden gevonden waarbij de actoren in het onderwijslandschap hier gemakkelijker mee kunnen omgaan. Al zou dit probleem misschien vanzelf verbeteren naargelang de actoren hier meer aan gewend geraken. Directielid 2 zei hierover het volgende: "(...) dat zo geleidelijk aan wel een aantal handvaten zullen groeien om te zeggen wat proportioneel of disproportioneel is. Maar om dat meer in regelgeving te gieten, ik denk dat dat niet haalbaar is." (Directielid 2, 2016).

Gevolgen voor leerlingen

De directie van het Vrij CLB regio Gent krijgt het signaal van scholen van het buitengewoon onderwijs dat ze bezorgd zijn dat de leerlingen pas te laat naar hen komen. Ouders willen met het M-decreet dat hun kinderen eerst naar een gewone school gaan alvorens ze de overstap willen maken naar buitengewoon onderwijs. Als de ouders niet willen dat er een verslag wordt gemaakt, dan zal het CLB vaak de wensen van de ouders respecteren. Verder is het ook zo dat als een inschrijving in een school van het gewoon onderwijs ontbonden wordt, dat de leerling dan gewoon naar een andere school van het gewoon onderwijs kan gaan. Aangezien er geen limiet staat op hoeveel scholen een jongere mag proberen, kan dit nefaste gevolgen hebben voor de leerling (Directielid 2, 2016).

Ondertussen zijn die wel hun jaar aan het verliezen. Ze hebben ook geen enkele schoolbinding. Dat zijn kandidaat spijbelaars. Dat zijn kandidaat leerlingen voor ongekwalificeerde uitstroom. Dat zijn allemaal risicofactoren voor ongekwalificeerde uitstroom: geen binding met de school, geen goede resultaten, leerachterstand oplopen. Dat zijn allemaal risicofactoren voor ongekwalificeerde uitstroom, die de regelgever geïnstalleerd heeft, of in stand houdt (Directielid 2, 2016).

Langetermijnvisie naar de achtergrond

Het kan voor een bepaald kind heel goed zijn bijvoorbeeld dat het nu in het gewoon onderwijs blijft zitten, maar als je naar de toekomst kijkt, moet je voor sommige leerlingen ook durven zeggen: die zullen misschien verder geraken als ze toch naar buitengewoon onderwijs gaan dan als ze in het gewoon onderwijs zitten (Directielid 3, 2016).

Een valkuil van het M-decreet kan zijn dat men eerder kijkt op korte termijn en niet altijd naar het toekomstperspectief van de leerlingen. Het is belangrijk om steeds elke casus apart te bekijken en goed in te schatten wat de wensen van de leerling en zijn ouders zijn. Voor de ene leerling is het beter om echt voor inclusie te gaan en ervoor te zorgen dat hij/zij in het gewoon onderwijs les volgt, al is dit met een IAC. Voor de andere leerling is het dan weer beter om naar het buitengewoon onderwijs te gaan om daar een kwalificatie te behalen (Directielid 3, 2016).

4.2.3 Troeven van het M-decreet volgens het directieteam+

Hieropvolgend worden de twee troeven die expliciet zijn toegelicht door het directieteam+ van het Vrij CLB regio Gent uitgeschreven, desalniettemin geven ze aan dat ze het eens zijn met de troeven die hun medewerkers vermeldde (zie '4.1.3 Troeven van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers').

De inclusiegedachte

Ik heb wel het gevoel dat veel meer scholen of individuele personen, zowel binnen CLB als de scholen nu wel veel bewuster bij inclusieilstaan; veel bewuster op zoek gaan naar 'wat kunnen we nog doen om dat kind hier vooruit te helpen?' (Directielid 3, 2016)

Evenals de medewerkers van het CLB, vinden ook de leden van het directieteam+ de inclusiegedachte een belangrijke troef van het M-decreet. Uit bovenstaand citaat blijkt dat door het M-decreet de inclusiegedachte bij een deel van het onderwijslandschap een nieuw elan heeft gekregen. Wanneer een school nog niet meteen de reflex zou hebben om stil te staan bij wat ze nog extra kunnen doen voor een leerling, dan zal de CLB-medewerker hen hier wel op wijzen. Door het M-decreet krijgt het CLB een mandaat vanuit de wetgeving en dat maakt het er soms wel gemakkelijker op om scholen te overtuigen om nog iets extra te doen voor (een van) hun leerlingen. Ze kunnen bijvoorbeeld klassenraden anders organiseren en meteen het zorgcontinuüm invullen voor die leerling. Zo kunnen ze kijken welke maatregelen in de basiszorg werden genomen, waarom dit (eventueel) onvoldoende was en wat er nog meer kan gedaan worden in de basiszorg, of nagaan of verhoogde zorg of zelfs uitbreiding van de zorg nodig is (Directielid 3, 2016).

Sterker zorgbeleid in (sommige) scholen

Een andere troef van het M-decreet is dat de scholen bewuster gaan nadenken over hun zorgbeleid. Zo staan ze meer stil bij de onderwijsbehoeften en de maatregelen die ze kunnen nemen voor al hun leerlingen. Een directielid van het Vrij CLB regio Gent hoopt dat de scholen hierdoor bewuster gaan nadenken over hun basiszorg. Maar ook over de verhoogde zorg moet nog meer worden nagedacht (Directielid 2, 2016).

We merken in de praktijk dat scholen die al heel ver staan in hun zorgbeleid, juist wel beroep doen op die competentiebegeleiders en daar dus meer bewust over nadenken. Terwijl de scholen die nog niet zover staan, dit eigenlijk niet doen. Dat is een beetje de zwakte van het systeem.. (Directielid 2, 2016).

Beroep doen op competentiebegeleiders is geen verplichting van het M-decreet. Deze komen enkel tussen op vraag van de scholen zelf. Scholen die hier beroep op doen, zien hun zorgbeleid versterken wat positief is voor de leerlingen. Er zijn echter nog steeds scholen die geen beroep doen op de competentiebegeleiders en bij sommige van die scholen wordt het zorgbeleid (nog) niet verder uitgebreid zoals men via het M-decreet zou wensen. De verschillende scholen in het werkingsgebied van het Vrij CLB regio Gent zouden nog veel van elkaars expertise kunnen leren op dit vlak (Directielid 2, 2016).

4.2.4 Tussenconclusie

Het directieteam+ ondersteunt haar medewerkers zoveel als mogelijk bij de uitvoering van het M-decreet. Ze stelt vast dat er bij het begin van het M-decreet nog veel onduidelijkheid was in de sector. Het CLB heeft toen een rol opgenomen om de scholen te informeren. De scholen kennen door het M-decreet ook een sterker zorgbeleid. Al zijn het meestal de scholen die voor het decreet al een goed zorgbeleid hadden die nu extra moeite doen om het nog uit te breiden; de scholen die nog geen sterk zorgbeleid hadden, moeten wel een serieuze inhaalbeweging maken.

De inclusiegedachte is voor de leden van het directieteam+ de grootste troef van het M-decreet. Er is echter nog niet bij alle onderwijsactoren een mentaliteitsverandering doorgevoerd. Het CLB kan dit wel aanmoedigen door te werken op een manier die inclusie bevordert, al is dit niet altijd even gemakkelijk. Zo kan bijvoorbeeld het belang van een individuele leerling verschillend zijn aan het bevorderen van de inclusie in het beleid van een school, wat het CLB in een dubbele positie plaatst. De directie ontvangt ook signalen van het buitengewoon onderwijs dat deze schrik hebben dat door het M-decreet een aantal leerlingen pas te laat in het buitengewoon onderwijs zullen komen. Daarom is het belangrijk om elke casus afzonderlijk te bekijken wat het beste is voor de leerling, zowel op korte als op lange termijn. Ook het invullen van de terminologie moet casus per casus afzonderlijk bekeken worden. In de regelgeving staat dit nog vaag omschreven, wat extra moeite vraagt van de medewerkers in de concrete uitvoering.

Het directieteam+ ziet de labeling en de nood aan diagnose die er toch nog is met het M-decreet als een groot werkpunt. Ze zien dat kansarme leerlingen oververtegenwoordigd zijn in het type basisaanbod (het type waar geen diagnose voor nodig is) en zijn van mening dat hier iets aan gedaan moet worden. Al erkennen ze wel dat er te weinig budget is om dit voldoende te onderzoeken.

4.3 Ervaring van andere betrokken actoren

Om de uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent te onderzoeken, heb ik meer dan enkel mensen van het CLB bevestigd. Om een volledig beeld te krijgen, heb ik nog drie leerlingenbegeleiders van secundaire scholen die vallen onder het Vrij CLB regio Gent, een medewerker van de pedagogische begeleidingsdienst uit het secundair onderwijs (PBD SO) en medewerkers van het nascholingstraject M-decreet: motor, motivatie en mogelijkheden geïnterviewd.

In dit deel wordt eerst beschreven hoe de scholen waren voorbereid op het M-decreet. Vervolgens wordt uitgelegd wat er minder goed verloopt (werkpunten) en wat er wel goed verloopt (troeven) in het M-decreet. Hiermee wil ik een beeld schetsen van hoe het M-decreet er in de praktijk aan toe gaat door de ogen van de hierboven beschreven andere betrokken actoren.

4.3.1 Voorbereiding van de scholen op het M-decreet

De scholen gaven aan dat er voor de start van het M-decreet veel onduidelijkheid was. De (bevestigde) leerlingenbegeleiders en hun directie waren naar heel wat informatievergaderingen en bijeenkomsten geweest omtrent het M-decreet, maar ook daar was er volgens hen nog te veel onduidelijkheden en kregen ze geen antwoorden op de concrete vragen die ze hadden. Ook de pedagogische begeleidingsdienst merkte dat de intrede van het M-decreet onvoldoende was voorbereid (Leerlingenbegeleider 2, 2016; Medewerker PBD SO, 2016).

In de ene school heeft het schoolbeleid wel meer initiatief genomen om hun medewerkers voor te bereiden op het M-decreet dan in de andere school. Zo heeft een bepaalde school coaches uitgenodigd omtrent het M-decreet, die hen informeerden en samen mee de denkoefening maakten van hoe de school het best kon anticiperen op het M-decreet. De leerlingenbegeleider van deze school gaf wel aan dat dit theoretisch kader toch nog iets anders was dan de realiteit. Hij verwoordde dit als volgt:

Die coaches waren natuurlijk heel gedreven in hun project, maar het is hier bijna altijd met een of andere discussie geëindigd omdat er nog altijd een kloof is tussen de wensdroom: de doelstelling van het M-decreet en de realiteit van een school met leerkrachten, met eindtermen, met doorlichting enz. (Leerlingenbegeleider 1, 2016).

4.3.2 Werkpunten van het M-decreet volgens de andere betrokken actoren

Vragen en 'weerstand' op de school

Vaak wordt gezegd dat er weerstand is bij de schoolactoren omtrent het M-decreet. Volgens de bevestigde betrokken actoren komt die weerstand echter van het feit dat de scholen al zodanig veel moeten doen en er nu weer iets nieuws bijkomt. De weerstand zou ook kunnen komen omdat ze het gevoel hebben dat alles weer verandert en ze opnieuw een andere manier van werken moeten hanteren. Een medewerkster van het Nascholingstraject M-decreet verwoordde het als volgt:

Ik heb eigenlijk nog maar zelden fundamentele weerstand gezien op het feit dat het niet belangrijk is om kinderen zoveel mogelijk kansen te geven. Of dat ze niet verstaan hoe kinderen met een beperking, of die een beetje anders zijn qua leren; dat die ook een traject op hun maat willen. Fundamenteel willen scholen dit wel. Alleen staat het water hen vaak aan de lippen (Nascholingstraject, 2016).

Bovendien was er bij de scholen onzekerheid over wat hen te wachten stond. Eenmaal het M-decreet van start ging, merkten ze wel dat veel van die problematieken ook al voor het M-decreet aan bod kwamen. Nu heeft het gewoon een expliciete benaming en moet er op een andere manier mee worden omgegaan, maar aan de concrete problematiek verandert niet veel. Zeker de scholen die voorheen al een groot zorgbeleid hadden, konden hier beter mee omgaan. De weerstand van leerkrachten wordt ook snel afgezwakt eenmaal er concrete casussen besproken worden (Medewerker PBD SO, 2016; Leerlingenbegeleider 1, 2016).

Een leerlingenbegeleider van een ASO school gaf aan dat in zijn school de cel leerlingenbegeleiding wel openstaat voor de noden en onderwijsbehoeften van leerlingen, maar dat (sommige van) de leerkrachten hier eerder negatief tegenover staan. Een jaar nadat het M-decreet in werking is getreden stelt deze leerlingenbegeleider vast dat nog steeds niet alle leerkrachten openstaan voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. In deze school waren er in het schooljaar 2015-2016 geen leerlingen ingeschreven met een verslag of een gemotiveerd verslag. Als er zich volgend jaar zo'n leerling aanmeldt, zegt de leerlingenbegeleiding wel dat de school hiervoor openstaat en hij hoopt dat dan ook de leerkrachten zich er positiever tegenover zullen opstellen als ze een concrete casus meemaken. In deze school is er dus zeker nog nood aan een mentaliteitsverandering bij sommige leerkrachten (Leerlingenbegeleider 2, 2016).

Vage terminologie

Evenals het directieteam+ van het vrij CLB regio Gent, vinden ook de leerlingenbegeleiders dat de terminologie in het M-decreet soms te vaag is (zie deel 4.2.2 Werkpunten van het M-decreet volgens het directieteam+). Wat er precies bedoeld wordt onder de begrippen 'noden' en 'onderwijsbehoeften' is nog niet voor iedereen duidelijk, allerminst voor de leerkrachten. Je zou volgens sommigen van hen kunnen stellen dat elke leerling noden heeft, want elke leerling heeft wel eens moeite met iets. Wanneer je kan spreken over 'specifieke onderwijsbehoeften' is nog niet voor alle actoren helder (Leerlingenbegeleider 1, 2016; Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Administratie

Het M-decreet kent een groot administratief luik. Dit ervaren veel betrokken actoren als een complex gegeven waar soms te veel tijd mee verloren gaat (bv. door het ondertekenen van verslagen door alle partijen). Enkele leerlingenbegeleiders geven aan dat ze vinden dat de contactpersoon van het CLB van hun school nu veel meer bezig zijn met administratieve zaken, zoals bijvoorbeeld het opstellen van (gemotiveerde) verslagen. Dit kan volgens hen ten koste gaan van de tijd dat deze contactpersonen effectief kunnen helpen en hun expertise verlenen aan de scholen. Ze erkennen wel het belang van sommige administratieve taken, maar ze zijn van mening dat de expertise van deze contactpersonen nuttiger besteed kan worden (Leerlingenbegeleider 1, 2016; Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Spanningsvelden door beroepsgeheim CLB

Evenals de CLB-medewerkers ervaren de leerlingenbegeleiders spanningsvelden door het beroepsgeheim van het CLB (zie 4.1.2 Werkpunten van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers). De leerlingenbegeleiders geven aan dat ze soms meer zicht nodig hebben op de situatie rond een leerling om deze het best te kunnen ondersteunen. Wanneer ze hiermee naar hun contactpersoon van het CLB gaan, kan deze hen soms niet helpen omdat het valt onder beroepsgeheim. Beroepsgeheim van het CLB is nodig, maar soms ervaren de scholen dit als een obstakel in het ondersteunen van hun leerlingen (Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Het dubbelzinnige spoor van de overheid

Scholen geven aan dat het M-decreet in de media rooskleuriger werd omschreven dan wat het in de realiteit op school is. Dit heeft volgens hen veel ouders op het verkeerde been gezet, waardoor valse verwachtingen werden gecreëerd. Ze geven aan dat ouders te snel verwachten dat een school zich volledig aanpast aan hun kind, wat niet altijd realistisch is (Leerlingenbegeleider 1, 2016).

Bovendien zendt de overheid omtrent het M-decreet twee verschillende signalen uit. Langs de ene kant willen ze inclusie realiseren dat begint bij inclusief onderwijs. Al geven ze het onderwijslandschap hier wel de opdracht voor, maar geven ze niet voldoende middelen mee om dit te realiseren. Langs de andere kant doet de overheid nog steeds een doorlichting van de scholen en wilt ze dat de eindtermen behaald worden. Ze roepen de scholen ter verantwoording indien dit niet gebeurt. Voor de scholen maakt dit het moeilijk om volop voor inclusie te gaan, want ze hebben nog steeds die angst voor doorlichting en verantwoording (Leerlingenbegeleider 1, 2016).

De medewerkers van het nascholingsproject M-decreet geven wel aan dat het beleid open staat voor feedback omtrent het M-decreet. Zo heeft de overheid al aangegeven dat ze, op basis van de feedback van de projecten die momenteel lopen in het kader van het M-decreet, bereid zijn om zaken te herdenken (Nascholingstraject, 2016). Dit bevestigt de kabinetsmedewerker van onderwijsminister Crevits in een debat over '1 jaar M-decreet' (Klasse, 2016).

Gebrek aan begeleiding en middelen

Het is echt die begeleiding die ontbrak bij die type 3. Plus dat wij redelijk onervaren zijn om met type 3 leerlingen om te gaan. (...) Bij die type 3 was dat eigenlijk de eerste keer en als je dan een leerling hebt die uw leerkracht de huid vol scheldt, die wegloopt of... dat zijn dingen die wij niet gewoon zijn, waar dat wij ook niet op voorbereid zijn, dan is dat zeer moeilijk om dan zelf te gaan zoeken naar wat wel en niet werkt (Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Door de invoering van het M-decreet krijgen de reguliere scholen nu ook te maken met andere types leerlingen en dit vergt voor een school soms wat aanpassen. Om hier mee om te gaan, is het voor de scholen beter dat er begeleiding meekomt of dat de school zelf ondersteund wordt. Bovenstaand citaat toont aan dat het voor de scholen moeilijk is als er geen begeleiding is in dit soort gevallen. De leerling in deze school is na een paar maanden van school verandert en de school betreurt dat ze niet meer hebben kunnen doen om hem te helpen, wat volgens hen wel mogelijk zou geweest zijn mits de nodige begeleiding (Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Het voorbeeld van de type 3 leerling op die school is echter geen alleenstaand geval. Veel scholen ervaren verschillende types leerlingen die ze moeten helpen, maar ze weten niet altijd hoe. En zelfs als de school weet hoe ze een leerling het best ondersteunen, hebben ze hier niet altijd de nodige middelen voor. Er is een tekort aan financiële ondersteuning voor alle betrokkenen in het onderwijslandschap omtrent het M-decreet (Medewerker PBD SO, 2016).

Maar dat M-decreet, dat is uiteindelijk heel snel ingevoerd. Terwijl dat er 10 jaar vroeger al een ander voorstel op tafel lag, waar wel financiële middelen tegenover stonden. En nu is dat eigenlijk voor het SO op dit moment ... veel meer kinderen met een handleiding – als ik dat zo mag uitdrukken – opnemen zonder dat daar ondersteuning tegenover staat (Medewerker PBD SO, 2016).

Volgens enkele ouders van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften is een zwakte van het M-decreet dat leerkrachten onvoldoende geschoold zijn en ze de leerstoornissen onvoldoende kennen. Zij denken dat het enerzijds gaat over hoe de leerkrachten ertegenover staan, maar dat er anderzijds een onkunde is omdat de leerkrachten niet weten hoe ze er mee moeten omgaan. Daarom willen de ouders dat er voldoende coaches (of competentiebegeleiders) zijn die de leerkrachten hier in begeleiden (Sprankel, 2016).

4.3.3 Troeven van het M-decreet volgens de andere betrokken actoren

De inclusiegedachte

Net als het CLB vinden ook de andere betrokken actoren de inclusiegedachte één van de grootste troeven van het M-decreet. De bevroegde andere betrokken actoren zeggen hier hetzelfde als de CLB-medewerkers en het directieteam+ (zie '4.1.3 Troeven van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers' en '4.2.3 Troeven van het M-decreet volgens het directieteam+').

Wat de leerlingenbegeleiders wel extra aangeven is dat leerlingen die al in het regulier onderwijs zaten, positief reageren op leerlingen die door het M-decreet zijn ingeschreven. De leerlingen uit de bevroegde scholen accepteren de leerlingen die zijn ingeschreven met een verslag of een gemotiveerd verslag, soms weten ze niet eens dat het een leerling is die door het M-decreet is ingeschreven. Voor hen is er dus echt sprake van inclusie. De ouders van leerlingen zonder specifieke onderwijsbehoeften reageren ook positief op het M-decreet, zeker als de school hier open over communiceert ondervinden ze maar weinig problemen (Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Een competentiebegeleider benadrukt dat het M-decreet niet alleen focust op leerlingen met een handicap, maar dat het M-decreet wil dat de betrokken schoolactoren leren hoe ze moeten omgaan met diversiteit in de klas en op school. Na 1 jaar M-decreet zijn er al leerkrachten en scholen die stappen zetten om daar mee om te gaan (Klasse, 2016).

Andere manier van kijken naar leerlingen met een onderwijsbehoefte

Dankzij het M-decreet worden de scholen uitgedaagd om op een andere manier te kijken naar leerlingen met een onderwijsbehoefte. De bevroegde andere betrokken actoren zeggen hier hetzelfde als de CLB-medewerkers, dus voor deze troef wordt verwezen naar '4.1.3 Troeven van het M-decreet volgens de CLB-medewerkers'.

Sterker zorgbeleid in (sommige) scholen

Evenals de leden van het directieteam+ (zie 4.2.3 Troeven van het M-decreet volgens het directieteam+), vinden ook de leden van het nascholingstraject het een troef dat dankzij het M-decreet sommige scholen meer gaan nadenken over hun zorgbeleid. Zij merken op dat scholen die voorheen al een uitgebreid zorgbeleid hadden, nu gemakkelijker overschakelijken naar de werking met het M-decreet. Het zijn ook vooral die scholen die momenteel in de nascholingsprojecten stappen. De scholen die nog geen uitgebreid zorgbeleid hadden, moeten nu een serieuze inhaalbeweging maken. Deze scholen reageren echter trager op het aanbod om extra begeleiding te krijgen met het M-decreet (Nascholingstraject, 2016).

Een van de bevroegde scholen geeft aan dat er nu meer wordt gezocht naar oplossingen via het zorgcontinuüm en via het handelingsgericht werken. Er wordt steeds meer gedacht in termen van 'Hoe gaan we het haalbaar krijgen voor de leerling? Waar willen we die leerling krijgen?' en ze gaan doelgerichter te werk (Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Meer samenwerking

Voor de uitvoering van het M-decreet is er meer samenwerking tussen de verschillende betrokken actoren in het onderwijslandschap. Een van de leerlingenbegeleiders gaf aan dat er op zijn school zeer nauw wordt samengewerkt met de contactpersoon van het CLB. Daar denkt iedereen samen na over hoe het M-decreet op die school het best kan ingevuld worden. (Leerlingenbegeleider 1, 2016). Niet alleen met het CLB wordt nauwer samengewerkt, maar ook tussen de scholen onderling ontstaat meer samenwerking. Omdat er soms te weinig ondersteuning en begeleiding is, gaan de scholen bij elkaar ten rade; dit zowel bij de scholen buitengewoon onderwijs als bij de reguliere scholen die met eenzelfde problematiek te maken hebben. Al kan deze samenwerking tussen de scholen onderling nog veel beter worden (Leerlingenbegeleider 3, 2016).

Volgens ouders van leerlingen met onderwijsbehoeften moet er ook binnen de scholen zelf meer worden samengewerkt. Wanneer gesproken wordt over onderwijsproblemen, ligt het 'probleem'

niet alleen bij de leerling, maar ook in de interactie met zijn omgeving. Er bestaan manieren om met onderwijsbehoeften om te gaan en dat is volgens de ouders de taak van de leerkracht. Leerkrachten moeten hiervoor voldoende met elkaar communiceren en gezamenlijk het 'onderwijsprobleem' aanpakken (Sprankel, 2016).

Een competentiebegeleider bevestigt dit. Hij stelt dat je het M-decreet niet alleen in de klas kan waarmaken. Op schoolniveau zal men zich anders moeten organiseren, zodanig dat leerkrachten elkaar kunnen ondersteunen. Co-teaching is bijvoorbeeld een manier om daar op schoolniveau een andere invulling aan te geven. De leerkrachten moeten onderling ook meer hun kennis delen (Klasse, 2016).

4.3.4 Tussenconclusie

De bevroegde 'andere betrokken actoren' geven allemaal aan dat er te veel onduidelijkheid was voor de start van het M-decreet. Hierdoor waren de scholen soms onvoldoende voorbereid op wat hen te wachten stond. Bovendien hebben de scholen het gevoel dat alles steeds verandert en ze opnieuw een andere manier van werken moeten hanteren. Een jaar na de start van het M-decreet, zijn sommige begrippen nog steeds niet voor iedereen duidelijk. Het begrip onderwijsbehoeften heeft zeker voor de leerkrachten nog geen duidelijke invulling en ze weten soms onvoldoende hoe ze er mee kunnen omgaan. Daarom zouden de scholen meer begeleid moeten worden in het omgaan met deze nieuwe doelgroep. Er komt echter onvoldoende ondersteuning en begeleiding mee en ook de middelen zijn ondermaats. Er zijn wel scholen die moeite doen om zich bij te scholen rond het M-decreet, maar dit zijn meestal de scholen die al jaren een sterk zorgbeleid hebben.

Door het M-decreet is er meer samenwerking tussen de betrokken actoren in het onderwijslandschap. Er is zowel nood aan samenwerking tussen de school en het CLB als nood aan meer samenwerking tussen de scholen onderling om expertise te delen. Binnen eenzelfde school is er ook nood aan samenwerking tussen het onderwijspersoneel om zo op schoolniveau elkaar te ondersteunen. Alhoewel de school met het CLB moet samenwerken omtrent het M-decreet, zijn er toch nog spanningsvelden door het beroepsgeheim van het CLB. De leerlingenbegeleiders vinden het overigens een spijtige zaak dat er zoveel administratie bij het M-decreet komt kijken, omdat hierdoor de expertise niet ten volle kan worden benut.

De inclusiegedachte wordt telkens opnieuw als één van de grootste troeven van het M-decreet benoemd. De scholen worden zo uitgedaagd om op een andere manier te kijken naar leerlingen met onderwijsbehoeften. Na een jaar M-decreet zijn er al praktijkvoorbeelden waarbij de inclusie geslaagd is. De scholen geven wel aan dat ze het gevoel hebben dat de Vlaamse overheid dubbele signalen uitzendt. Enerzijds wil ze meer inclusie, maar anderzijds wil ze ook dat de eindtermen behaald worden. Hierdoor ontstaat een soort angst bij de scholen omtrent het behalen van die eindtermen, waardoor ze het soms moeilijk vinden om volop voor inclusie te gaan.

4.4 Conclusie

Voor de start van het M-decreet was er in het werkveld nog veel onduidelijkheid en onzekerheid over de werking ervan. Het Vrij CLB regio Gent heeft zichzelf en haar medewerkers zo goed als mogelijk voorbereid op de inwerkingtrede van dit decreet, maar heeft vaak moeten wachten op de besluiten van de Vlaamse Regering over de concrete werking. Dit had tot gevolg dat het doorstromen van de informatie zeer fragmentarisch verliep. De scholen zelf waren ook onvoldoende voorbereid op de nieuwe werking. Bovendien zorgde de 'rooskleurige' communicatie van de regering over het M-decreet soms voor onrealistische verwachtingen bij de ouders, waardoor ze hun kind koste wat kost in het regulier onderwijs wilden inschrijven.

De grootste zwakte van het M-decreet is het tekort aan middelen. We leven in een tijd van besparingen en dit heeft ook een impact op het onderwijs. Het ziet er echter niet naar uit dat dit in de nabije toekomst snel zal verbeteren. Een andere zwakte of werkpunt aan het M-decreet is dat er nog steeds weerstand is bij sommige betrokken schoolactoren. Het CLB heeft de indruk dat de visie van het M-decreet nog niet bij alle scholen is geïntegreerd; er is als het ware nog niet overal een mentaliteitsverandering. De scholen geven echter aan dat die weerstand komt door het feit dat ze zich weer aan iets nieuws moeten aanpassen en zich een nieuwe manier van werken moeten eigen maken. Dan komt er nog eens het feit bij dat ze niet goed wisten wat ze konden verwachten. Eenmaal een school met een concrete casus geconfronteerd wordt, valt die weerstand wel grotendeels weg. Daarenboven komt er soms onvoldoende ondersteuning mee voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Een leerkracht of school met minder (of geen) ervaring in een bepaalde problematiek kan hier niet altijd even goed mee omgaan; daarom zouden de scholen meer moeten begeleid worden in het omgaan met deze nieuwe doelgroep. Het CLB komt hierdoor soms in een lastige positie: langs de ene kant moet zich inzetten voor het belang van de leerling, maar langs de andere kant moet ze inclusie bevorderen in de scholen. Deze twee taken zijn soms tegenstrijdig.

Een ander werkpunt van het M-decreet is dat er nog steeds de nood is aan diagnose en dat de leerlingen gelabeld worden. Het opplakken van een label op de leerling kan nefaste gevolgen hebben op zijn zelfbeeld, wat niet de bedoeling kan zijn van het M-decreet. Omdat enkel bij het type basisaanbod geen nood is aan een diagnose, is daar een oververtegenwoordiging van kansarme leerlingen. Kinderen die uit middenklassengezinnen gaan sneller externe hulp vragen om een diagnose te bemachtigen en extra ondersteuning te krijgen. Er zijn dus nog steeds leerlingen die uit de boot vallen met het M-decreet. Bovendien is het per se les willen volgen in het gewoon onderwijs niet altijd het beste voor elke leerling. Er zullen altijd leerlingen zijn waarvoor het buitengewoon onderwijs de oplossing bij uitstek is. Belangrijk is dus dat er steeds wordt gekeken naar wat het beste is voor elke leerling afzonderlijk, zowel op korte als op lange termijn.

Het M-decreet vraagt een nieuwe manier van verslaggeving, waardoor de CLB-medewerkers via een ander manier en met nieuwe denkkaders de administratieve taak moet vervullen. Daar komt nog eens bij dat de terminologie in het M-decreet vaag omschreven is, waardoor dit casus per casus afzonderlijk moet worden bekeken en dan nog is de invulling er van niet altijd even eenvoudig. Een jaar na de start van het M-decreet, zijn sommige begrippen nog steeds niet voor iedereen duidelijk. Daarom is het belangrijk dat de onderwijsactoren voldoende samenwerken. Er is zowel nood aan samenwerking tussen de school en het CLB als nood aan meer samenwerking tussen de scholen onderling om expertise te delen. Binnen eenzelfde school is er ook nood aan samenwerking tussen het onderwijspersoneel zelf, om zo op schoolniveau elkaar te ondersteunen. Alhoewel de school nauw met het CLB moet samenwerken omtrent het M-decreet, zijn ook hier spanningsvelden door het beroepsgeheim van het CLB.

De inclusiegedachte wordt door iedereen als de grootste troef van het M-decreet beschouwd. Het recht om in het gewoon onderwijs les te volgen, kan voor de leerlingen een positief effect hebben op hun welbevinden en hun zelfbeeld. Door het M-decreet zullen ook de andere leerlingen zich de inclusiegedachte eigen maken en zo kan dit doorsijpelen naar de rest van de maatschappij. Het onderwijslandschap wordt uitgedaagd om op een andere manier te kijken naar leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Door de nieuwe manier van verslaggeven, worden de betrokkenen gedwongen om actief te reflecteren over wat ze reeds gedaan hebben, wat goed werkte en waarom; het laat hen verder denken over wat ze nog extra kunnen doen. Het werkveld geeft wel aan dat ze het gevoel hebben dat de Vlaamse overheid een dubbel spoor bewandelt met het M-decreet: enerzijds wil ze meer inclusie, maar anderzijds wil ze ook dat de eindtermen behaald worden. Hierdoor ontstaat een soort 'angst' bij de scholen omtrent het behalen van die eindtermen, waardoor ze het soms moeilijk vinden om volop voor inclusie te gaan. Dit kan dan (foutief) geïnterpreteerd worden als 'weerstand tegenover het M-decreet'.

Een andere troef van het M-decreet is dat de scholen bewuster gaan nadenken over hun zorgbeleid. Ze gaan meer stilstaan bij wat zij als school extra kunnen doen voor de leerlingen. Al zijn het meestal wel de scholen die reeds voor het M-decreet een goed zorgbeleid hadden die nu extra inspanning doen om het nog uit te breiden. De scholen die voorheen nog geen sterk zorgbeleid hadden, moeten nu wel nog een serieuze inhaalbeweging maken. Er zijn dus nog grote verschillen tussen de scholen onderling in hoe er met het M-decreet wordt omgegaan.

5 Besluit en voorstellen

Het invoeren van een meer inclusief onderwijs in Vlaanderen was noodzakelijk en daarom heeft de Vlaamse regering het M-decreet (decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften) bekrachtigd. Dit decreet is er echter pas laat gekomen; pas 8 jaar na het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. De concrete invulling van het decreet is zeer laat beslist, dus kan men zich de vraag stellen of de Vlaamse overheid dit overhaast heeft ingevoerd om tegemoet te komen aan de verwachtingen en eisen opgelegd door het VN-verdrag.

Met het M-decreet zijn er nieuwe denkkaders geïntroduceerd waar het werkveld nu mee aan de slag moet, zoals handelingsgericht werken en het zorgcontinuüm. Belangrijk hierbij is dat er wordt gekeken hoe een leerling het best ondersteund kan worden, wat hij nodig heeft om zijn doel te bereiken en hoe de schoolactoren hem kunnen helpen. Met het M-decreet zijn ook de types in het buitengewoon onderwijs veranderd en hebben leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften recht op redelijke aanpassingen. Theoretisch klinkt dit allemaal zeer mooi, maar na één jaar in uitvoering te zijn, staat het M-decreet duidelijk nog in zijn kinderschoenen. Het zal duidelijk nog moeten groeien, er moeten aanpassingen/bijsturingen gebeuren en de betrokken actoren moeten de tijd krijgen om zich deze nieuwe manier van werken eigen te maken én ze moeten hierin voldoende ondersteund worden. Nu is het M-decreet er plots gekomen en werden de onderwijsactoren er (cru gezegd) gewoon voor een stuk in gegooid.

In deze bachelorproef werd enkel de uitvoering van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent onderzocht. In de scholen zijn er wel verschillen in de uitvoering er van; hoe de leerkrachten en de school ertegenover staan, doet namelijk veel aan de manier van uitvoering. In die uitvoering van het M-decreet zijn er enkele troeven naar boven gekomen, maar ook enkele werkpunten. De troeven van het M-decreet in de secundaire scholen van het Vrij CLB regio Gent zijn de volgende: de inclusiegedachte vindt eindelijk ingang in het onderwijslandschap. Er ontstaat een andere – meer positieve – manier van kijken naar leerlingen met onderwijsbehoeften. (Sommige) scholen ontwikkelen een sterker zorgbeleid en er wordt meer samengewerkt tussen de betrokken onderwijsactoren. Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen meer kansen in de gewone secundaire scholen en ze hebben de mogelijkheid tot het behalen van competenties met een Individueel Aangepast Curriculum (IAC). Je kan voor of tegen het M-decreet zijn, maar je kan niet ontkennen dat deze sterktes een verbetering zijn voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Hierboven werd al aangegeven dat het M-decreet nog in zijn kinderschoenen staat en nog bijsturingen nodig heeft. De werkpunten in de uitvoering van het decreet zijn de volgende: er is een opmerkelijk tekort aan middelen om het M-decreet optimaal uit te voeren. Bij de betrokken schoolactoren wordt er een vorm van weerstand ervaren en ze zitten nog met veel vragen. De terminologie van het M-decreet is soms vaag omschreven, waardoor het voor scholen en CLB zoeken is naar een juiste invulling. Alle actoren zijn voor inclusie, maar bij sommigen is de mentaliteitsverandering nog niet 100% doorgedrongen. Het M-decreet is er voor alle leerlingen met onderwijsbehoefte, maar toch is er nog te vaak nood aan een diagnose en moet er een label worden op gekleefd. Er komen veel nieuwigheden kijken bij het uitvoeren van het decreet, waardoor de CLB-medewerkers zich een totaal nieuwe manier van verslaggeving moeten eigen maken en de administratie nog uitgebreider wordt. Hierdoor wordt het takenpakket van de CLB-medewerker enorm verzaamd om nog kwalitatief werk af te leveren. Het verschil tussen het beroepsgeheim van het CLB en het ambtsgeheim van de scholen zorgt ook bij het M-decreet voor spanningen. Er zijn nog steeds leerlingen die uit de boot vallen of te laat in het buitengewoon onderwijs terechtkomen; daarom mag men niet vergeten om zowel op korte als op lange termijn te kijken wat het beste is voor de leerling. Tot slot krijgen de onderwijsactoren de indruk dat de Vlaamse overheid dubbelzinnige signalen uitzendt; langs de ene kant wil ze meer inclusie, terwijl ze langs de andere kant toch blijft hameren op het behalen van de eindtermen. De lijst met werkpunten omtrent het M-decreet is dus redelijk uitgebreid. Hieronder formuleer ik enkele voorstellen om deze werkpunten aan te pakken.

In Gent werken de 3 CLB's samen in het netoverschrijdend orgaan TOPunt vzw. Dit is een ideaalvoorbeeld van netoverschrijdende samenwerking en het bundelen van expertise. Zo'n vormen van samenwerking zouden nog meer moeten doordringen tot op de werkvloer van de onderwijswereld. Als de scholen (zowel gewoon als buitengewoon) meer zouden samenzitten en overleggen, zouden ook hier eventueel netoverschrijdende samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan. Dit kan tot gevolg hebben dat de scholen zich meer ondersteund zullen voelen en de kennis die elke school op zichzelf heeft opgebouwd kan zo doorgegeven worden aan de collega-scholen.

Een structureel samenwerkingsverband in de scholen van Gent omtrent het M-decreet zou er dus voor kunnen zorgen dat de betrokken actoren zich meer ondersteund voelen in hun taakuitvoering. Bovendien kan dit ook tot gevolg hebben dat de weerstand tegenover het M-decreet nog meer zal slinken en dat volledig inclusief onderwijs nog meer zal doordringen in de mentaliteit van de betrokken actoren. Maar de grootste sterkte van zo'n samenwerkingsverband kan toch wel de positieve gevolgen zijn die dit zal hebben voor de leerlingen.

Het Vrij CLB regio Gent moet zijn medewerkers voldoende blijven ondersteunen in hun werking met betrekking tot het M-decreet. Ze moet blijven inzetten op het professionaliseren van haar medewerkers. Vanuit het CLB kan richting gegeven worden aan de uitvoering van het M-decreet in haar scholen. Als de CLB-medewerkers blijven inzetten op inclusie en blijven opkomen voor de onderwijsbehoeften van de leerlingen, zal deze visie ook doorgegeven worden aan de andere betrokken onderwijsactoren. De medewerkers moeten zowel zicht hebben op de individuele noden van de leerling als op het totaalbeeld van de school. Dit is iets waar ze steeds alert voor moeten zijn. Dat dit alles veel tijd en energie vraagt van de CLB-medewerkers zal ik niet ontkennen, maar ik geloof er in dat het CLB effectief een verschil kan maken in de uitvoering van het M-decreet.

Zoals in het deel '4.3.2 Werkpunten volgens de andere betrokken actoren' wordt aangegeven, staat de Vlaamse overheid volgens de medewerkers van het Nascholingstraject M-decreet open voor feedback uit het werkveld. Het is belangrijk dat de overheid luistert naar de signalen uit het werkveld, omdat zij de concrete problematieken dagdagelijks meemaken en dus een goed idee hebben over hoe het beter zou kunnen. Enkel luisteren naar de signalen is echter niet genoeg; er moet ook effectief iets aan gedaan worden. Niet alleen in de uitvoering er van, maar ook in de signalen die de overheid zelf uitstuurt moeten haar visie uitdragen. Daarom moet de overheid een radicale keuze durven maken voor inclusief onderwijs. Als ze wil dat alle leerlingen met onderwijsbehoeften geholpen worden, dan moet ze de structuren zo maken dat ze dit niet belemmeren. Hier wil ik ervoor pleiten dat ze de nood aan een diagnose om tot een bepaald type te behoren laten vallen. Het opplakken van een label op een leerling getuigt bovendien niet van inclusie. Integendeel, hierdoor benadruk je net dat deze leerling anders is, wat in sommige gevallen nefast kan zijn voor zijn zelfbeeld en zelfwaarde. Een leerling zou recht moeten hebben op maatregelen om hem te ondersteunen in zijn onderwijsbehoeften, ongeacht dat hij 'anders' is dan anderen of niet. Pas wanneer de overheid ten volle achter deze visie zou staan, kan je stellen dat met het M-decreet álle leerlingen ondersteund worden in hun onderwijsbehoefte.

Referentielijst

1) Persoonlijke communicatie

Anonieme respondent 1, CLB-arts, persoonlijke communicatie, 27 april 2016.

Anonieme respondent 2, Maatschappelijke assistent CLB, persoonlijke communicatie, 20 april 2016.

Anonieme respondent 3, Pedagoog CLB, persoonlijke communicatie, 16 maart 2016.

Anonieme respondent 4, Psycho-pedagogisch consulent CLB, persoonlijke communicatie, 15 april 2016.

Anonieme respondent 5, Verpleegkundige CLB, persoonlijke communicatie, 23 maart 2016.

Anonieme respondent 6, Lid directieteam+ 1, persoonlijke communicatie, 18 april 2016.

Anonieme respondent 7, Lid directieteam+ 2, persoonlijke communicatie, 14 april 2016.

Anonieme respondent 8, Lid directieteam+ 3, persoonlijke communicatie, 26 april 2016.

Anonieme respondent 9, Leerlingenbegeleider 1, persoonlijke communicatie, 26 april 2016.

Anonieme respondent 10, Leerlingenbegeleider 2, persoonlijke communicatie, 13 mei 2016.

Anonieme respondent 11, Leerlingenbegeleider 3, persoonlijke communicatie, 27 mei 2016.

Anonieme respondent 12, Medewerker pedagogische begeleidingsdienst secundair onderwijs, 4 mei 2016.

Anonieme respondent 13, Nascholingsstraject M-decreet, 18 april 2016.

2) Wet- en regelgeving

Decreet Vlaamse Regering 21 maart 2014, decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

VN-verdrag 13 december 2006, verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

3) Publicaties

Amkreutz, R. (2015, 8 mei). WEL extra zorgen GEEN extra geld. *De Morgen*. Geraadpleegd via <http://academic.gopress.be/>

Bauwens, L. (2016, 13 februari). De samenleving, en dus de school, moet inclusief zijn. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://academic.gopress.be/>

Centrum voor gelijkheid en racismebestrijding. (2015). *Met een handicap naar de school van je keuze: Redelijke aanpassingen in het onderwijs*. Brussel.

De Poorter, L. (2016, 11 februari). 'Een mooi versierde lege doos'. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://academic.gopress.be/>

Docenten voor Inclusie (2014, 8 december). Met de M van minimum minimorum. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://academic.gopress.be/>

Gheysen, T. (2014). Het M-decreet: wat verandert er voor CLB?. *Caleidoscoop*, 26(4), 34-40.

Goethals, M. (2015, 16 november). 'Als hij niet naar de klas wil gaan, sla ik hem tot ridder'. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://academic.gopress.be/>

Kabinet Vlaams minister van Onderwijs. (2016, 19 mei). *50 Personeelsleden buitengewoon secundair onderwijs delen expertise in gewoon secundair onderwijs* [Persbericht]. Geraadpleegd via <http://onderwijs.vlaanderen.be/nl/50-personeelsleden-buitengewoon-secundair-onderwijs-delen-expertise-in-gewoon-secundair-onderwijs>

Klasse. (2016, 11 mei). *Livestream rond '1 jaar M-decreet'* [Online video]. Geraadpleegd via <https://www.facebook.com/klasse/videos/10153771509464005/>

Laeremans, J. (2015). Het ABC van het M-decreet. *IMPULS*, 45(3), 110-119.

Mafliet, G., Timbremont, B. & Van de Veire, H. (Red). (2013). *Gemotiveerd: Gemotiveerd verslag: Draaiboek voor het omgaan met specifieke onderwijsbehoeften op school*. Gent: VCLB regio Gent.

Mardulier, T. (2015). Van draagkrachtafweging naar redelijke aanpassingen: He inschrijvingsrecht voor leerlingen met een beperking in het decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ('M-decreet'). *Welwijs*, 26(3), 22-26.

M-decreet [Website]. (2016). Geraadpleegd via <http://www.m-decreet.be/>

Meirsschaut, M., Monsecour, F. & Wilssens, M. (2013). *Klaar voor redelijke aanpassingen: en leidraad*. Gent: Arteveldehogeschool. Geraadpleegd via http://www.arteveldehogeschool.be/sites/default/files/attachments/klaar_voor_redelijke_aanpassingen_een_leidraad.pdf

Michiels, F. (2015, 5 september). 'Ik heb hier niet voor gekozen en ben er niet klaar voor'. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://academic.gopress.be/>

Paelinck, G. (2015, 28 augustus). Crevits: "Pak meer kinderen van buitengewoon naar gewoon onderwijs op 1 september". *VRTnieuws*. Geraadpleegd via <http://dederactie.be/cm/vrtnieuws/politiek/1.2425813>

Prodia. (2016). *Prodiagnostiek* [Website]. Geraadpleegd via <http://www.prodiagnostiek.be/>

Smet, P. (2013). *Evolutie van het leerlingenaantal in het buitengewoon onderwijs* [Persbericht]. Geraadpleegd via <http://slideplayer.nl/slide/2834131/>

Sprankel. (2016, 18 april). *M-decreet. Panelgesprek met experts en ervaringsdeskundigen. Hoe verloopt het in de praktijk?* [Panelgesprek]. Gent

TOPunt vzw. (2016, 19 februari). *Bezoek commissie onderwijs aan TOPunt vzw*. Gent.

Vrij CLB regio Gent. (7 maart 2016). *Aan de slag met ICF binnen het M-decreet* [Interne vorming]. Gent.

VCLB regio Gent. (2013). *Kalender specifiek n.a.v. m-decreet* [Onuitgegeven intern document]. Gent: Vrij CLB regio Gent.

VCLB regio Gent. (sd). *Mission Statement*. Gent: VCLB regio Gent.

VCLB regio Gent. (2001). Uitgangspunten RVB VCLB regio Gent. Gent: VCLB regio Gent.

Vrij CLB regio Gent. (2016). *Vrij CLB regio Gent – Centrum voor leerlingenbegeleiding* [Website].
Geraadpleegd via <http://www.vclbgent.be/>

Bijlagen

Bijlage 1: Beslisboom

